

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

SINIF EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**DEĞERLER EĞİTİMİNE İLİŞKİN ÖĞRENCİ VE VELİ
GÖRÜŞLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yasemin Gül YEL

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fatma BUDAK

TOKAT- 2025

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Dr. Öğr. Üyesi Fatma BUDAK danışmanlığında hazırlamış olduğum “Değerler öğretimine ilişkin öğrenci ve veli görüşleri” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../...

Yasemin Gül Yel

JÜRİ KABUL VE ONAY

Yasemin Gül Yel tarafından hazırlanan “**Değerler Eğitime İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşleri**” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 05/09/2025 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Üye (Danışman) : Dr. Öğr.Üyesi Fatma BUDAK

.....

Üye (Başkan) : Doç Dr. Esen DURMUŞ

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Hakan ÖRTEN

.....

ONAY

...../...../.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu araştırma ebeveynlerin ve öğrencilerin değer önceliklerini tespit etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya katkı sağlayan Tokat ilinde öğrenim gören öğrencilere ve onlardan desteklerini esirgemeyen velilerine;

Çalışma sürecim boyunca bana destek olan, motivasyonumu artıran ve güler yüzlüyle bu süreçte hep yanımda olan değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Fatma Budak’a;

Tüm hayatım boyunca yanımda olan, her konuda beni destekleyen, beni hiç yalnız bırakmayan sevgili annem Selvi Yel’e, canım babam Sami Yel’e ve biricik kardeşim Kadir Efe Yel’e teşekkür ederim.

ÖZET

DEĞERLER EĞİTİMİNE İLİŞKİN ÖĞRENCİ VE VELİ GÖRÜŞLERİ

Yel, Yasemin Gül

Yüksek Lisans, Sınıf Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Fatma Budak

Ağustos 2025, x + 64 sayfa

Bu araştırma ebeveyn ve çocuklarının değer önceliklerini tespit etmek amacıyla yapılan nitel bir çalışmadır. Çalışma da desen olarak, temel nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Veli ve öğrencilerin değer önceliklerini tespit etmek için hem ebeveynler hem de çocukları ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Çalışma grubu olarak 2024-2025 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Türkiye’de Tokat ilinde yer alan çeşitli okullarda öğrenim gören ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencileri ile velilerinden oluşmaktadır. Her iki grup ile yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formu demografik bilgilerin yanı sıra velilere beş ve öğrencilere iki soru şeklinde hazırlanmıştır. Araştırma bulgularına göre velilerin ve öğrencilerin değerler sıralamasında ilk önceliği “sevgi” değeri oluşturmaktadır. Veliler ve öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda değerler eğitiminin ailede başladığını ve temellerinin aile ortamında atıldığı sonucuna varıldı.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Ebeveyn, Öğrenci

ABSTRACT

STUDENT AND PARENTS OPINIONS ON VALUES EDUCATION

Yel, Yasemin Gül

Master's Thesis, Department of Classroom Education

Advisor: Assit. Prof. Dr. Fatma Budak

August 2025 x + 64 pages

This is a qualitative study conducted to determine the value priorities of parents and their children. A basic qualitative research design was used in the study. Face-to-face interviews were conducted with both parents and their children to determine the value priorities of parents and students. The study group consisted of third- and fourth-grade primary school students and their parents attending various schools in the Tokat province of Turkey during the fall semester of the 2024-2025 academic year. Both groups were interviewed using a semi-structured interview form. The interview form included five questions for parents and two questions for students, along with demographic information. According to the research findings, the value "love" ranked first among parents and students. The interviews with parents and students concluded that values education begins in the family and its foundations are laid in the family environment.

Keywords: Values Education, Parent, Student

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK SÖZLEŞME.....	i
JÜRİ KABUL VE ONAY	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET (TÜRKÇE).....	iv
ABSTRACT (İNGİLİZCE)	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLOLAR LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR VE SİMGELER LİSTESİ.....	x
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem	3
Alt Problemler	4
Amaç	5
Önem	5
Sayıtlılar	6
Sınırlılıklar	6
Tanımlar	6
BÖLÜM II	8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	8
Değer Kavramı	8
Değerler Eğitimi.....	9
Değerler Eğitimi Etkileyen Faktörler.....	17
BÖLÜM III.....	20
YÖNTEM	20
Araştırma Modeli	20
Çalışma Grubu.....	20
Veri Toplama Araçları	22
Veri Toplama Süreci	23
Verilerin Analizi.....	23
BÖLÜM IV.....	25
BULGULAR.....	25

Alt Probleme İlişkin Bulgular	25
Alt Probleme İlişkin Bulgular	28
Alt Probleme İlişkin Bulgular	32
Alt Probleme İlişkin Bulgular	40
BÖLÜM V	44
TARTIŞMA	44
BÖLÜM VI.....	49
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	49
KAYNAKÇA.....	52
EKLER.....	59
Ek 1. Etik Kurulu Kararı	59
Ek 2. Gönüllü Katılım Formu	60
Ek 3. Veli Onam Formu	61
Ek 4. Mülakat Soruları	62
Ek 5. Yazarın Özgeçmişi.....	64

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Velilerin Kişisel Bilgileri	21
Tablo 2. Öğrencilerin Kişisel Bilgileri	22
Tablo 3. Velilerde Öncelikli Öğretilen Değer	25
Tablo 4. Velilerde Değerler Sıralaması	33
Tablo 5. Öğrencilerde Değerler Sıralaması	34

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Aileye Göre Çocukların Değerleri Öğrenme Kaynakları	29
Şekil 2. Velilerde İlk Üç Değer Sıralaması Grafiği	33
Şekil 3. Öğrencilerde İlk Üç Değer Sıralaması Grafiği	35
Şekil 4. Öğrencilere Göre Değerleri Öğrenme Kaynakları.....	41

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bireyler ve bireylerin oluşturduğu toplum için değerler kritik bir öneme sahiptir. Birbirleriyle sürekli etkileşim halinde yaşayan toplulukların daha yaşanabilir bir ortam ve huzuru için çeşitli temel değerlere sahip olması gerekir. Değer, toplumsal gelişim ve sosyal düzen için toplumdaki her bir ferdin sahip olması gereken; kökleri geçmişe dayanan, toplum tarafından onaylanmış; yaşantıya geçirilmiş, duygu, düşünce ve davranışları ifade etmektedir (Genç ve Eryaman, 2008). Değerlerin, bireyler tarafından kazanılması toplumun refahını, huzurunu ve barış içinde yaşamasını etkilemektedir.

Değerler inançtır, motivasyonel bir yapıya sahiptir, insanları istenilen davranış biçimlerine yönlendirir, norm ve tutum gibi kavramları içeren soyut hedeflerdir, davranışların seçilmesinde ve değerlendirilmesinde rehberlik eder (Schwartz, 2006). Bir diğer tanımda değerler toplumda insanların bir arada yaşamasını sağlayan, çoğunluk tarafından kabul edilmiş, toplumların huzur ve refahını sağlayan, insanların yaşam kalitesini artıran kurallar bütünüdür şeklinde açıklanmaktadır (Aydın, 2011). Ayrıca değerler kapsam olarak, küçük grup bağlamında aile değerleri, bireysel bağlamda bireysel değerler ve toplumsal bağlamda toplumsal değerler şeklinde ayrılabilir (Winter, Newton ve Kirkpatrick, 1998). Duygu, düşünce ve davranışlar değerlerle şekillenir. Değerlerle insan kendinden neyin beklenildiğini, nasıl davranması gerektiğini, neyi yaptığında cezalandırılacağını ve ödüllendirileceğini öğrenir (Fichter, 2006). Bireylerin değerleri algılayış biçimi etkileşimde bulunduğu ortamla şekillenir. Bu nedenle değerler eğitiminin önemi büyüktür.

Kişilik gelişiminin temeli ailede atılmaktadır. Aile çocukların kişilik gelişimlerini oluşturdukları ve değerler eğitimi aldıkları basamaklardan ilki ve en önemlisidir. Ailedeki değerler eğitimi sonrası çocuklar okullarda ve sosyal ortamlarda bu değerleri sentezleme imkânı bulur ve kişilik gelişimlerini devam ettirirler. Çocuğun ilk sosyalleştiği yer olarak kabul edilen aile, içinde yaşadığı toplumun değerlerini ve inançlarını çocuğa öğretmekle sorumludur. Anne babanın değer öncelikleri ve değer algıları çocuğun değerler sistemi üzerinde etkilidir (Whitbeck ve Gecas, 1988). Bireylerin davranışları aile içi etkileşim ile oluşur, daha sonra toplumda gelenek, görenek, tutum ve davranışlar ile şekillenir. Bu nedenle aile çocuğun hem kişiliği hem sosyal ilişkileri üzerinde etkilidir (Aslan, 2011). Ailelerin çocukla sağlıklı bir iletişim kurması, yoğun

etkileşim içinde olması, çocuk herhangi bir ahlaki kuralı çiğnediğinde ailenin verdiği tepki, ahlaki kurallarla ilgili çocuğa açıklamalarda bulunması ve çocuktan ahlaki değerler kapsamında beklentilerini ifade etmelerinin sağlanması değer edinme sürecinin kolaylaştırır (Oladipo, 2009). Anne ve baba çocuğun kişiliğinin oluşmasında ve davranışlarının şekillenip dışarıya yansımada en önemli rol model, rehberdir. Ailede verilen değerler eğitiminin çocukların ileride sosyal yaşamında sıkıntı yaşamaması için istenilen düzeyde olması beklenir. İnsani değerleri yetersiz olan bireylerin çevresine vereceği zararlar göz önüne alınırsa değerler eğitiminin kritik bir öneme sahip olduğu daha net anlaşılabacaktır.

Okulda öğretilmeye çalışılan değerler, çocukların ailede temel olarak öğrendiği değerlerin topluluk içerisindeki yansımasıdır. Değer eğitimi bireylerin bir arada yaşayabilmeleri için gerekli temel bilgi, beceri ve davranışlarının kazandırılması sürecidir. Değerler eğitiminde okulların önemli sorumluluğu vardır. Değerlerin eğitiminde öğretmenin kullandığı yöntem ve teknikler de çok önemlidir (Fidan, 2009). Okullarda Milli Eğitim Bakanlığı'nın müfredatına ve okul işleyişindeki çeşitli sosyal etkinliklerde verilen temel değerler eğitimi öğretmenlerin ve idarenin gerekli disiplini sağlamadığı sürece etkili olması beklenemez ve istenilen düzeye ulaşması zorlaşır. Öğretmen bilerek veya farkında olmadan sınıf ve okul içindeki tutum ve davranışlarıyla çocuklara değerleri aktarır. Öğretmen sınıf içinde gerçekleştireceği tartışma, diyalog gibi etkinliklerle öğrencileri değerler hakkında bilgilendirir ve dikkatlerini değerler üzerine çekerek düşünmelerini sağlar. Sınıf içinde sevgi, güven ve iş birliğine dayalı bir atmosfer oluşturarak değer gelişimine katkıda bulunur (Lakshmi ve Paul, 2018).

Bunun yanında öğrencilerin ileriki yaşantısında bürüneceği karakter, benliği ve becerilerinin temeli ilkokul yaşantıları sırasında arkadaş, okul ve toplum etkileşimleriyle atılır. Nitelikli ve kaliteli bir eğitim programı, öğrenim becerilerinin yanında toplumsal değerlerin de içerisinde olduğu bir süreci barındırmalıdır. Temel değerlere baktığımızda tüm toplumlarda kabul görmüş özellikleri taşıdıklarını görürüz. Fakat bu değerler yaşanan çevre, kültürel farklılıklar, eğitim programları ve sosyal deneyimler gibi pek çok etkene göre bireysel anlamda değişiklikler ortaya çıkarabilir. Değerler eğitimi kapsamında literatürde birçok ortak değerlerin kabul gördüğü bilinmektedir. Bunlar arasında sevgi, saygı, adaletli olma, dürüstlük, çalışkan ve özverili olma, sorumluluk alabilme, yardımsever olma, güven sağlayabilmek gibi birçok temel ortak değer vardır. Çocuklara temel değerleri aşlamak ilk başta ailelerin sorumluluğunda gibi görünse bile

sonraki süreçte zamanlarının birçoğunu birlikte geçirecekleri öğretmenlere de büyük görev düşmektedir. Sosyal denetim mekanizmalarından en önemlisi olan değerler, toplumsal bütünlüğün ayrılmaz unsurlarındandır. Bireyin hayatında hemen her şey bu değerlere göre algılanır ve yaşamın anlamı bu şekilde öğrenilir. Bu yüzden değerler eğitiminde, eğitim kurumlarına ve öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Eğitim belirlenen amaçlar doğrultusunda bireyi yetiştirme süreci olarak tanımlanabilir. Bu süreçte kazanılan bilgi, beceri, tutum ve değerler, bireyin karakterini farklılaştırır. Karakteri gelişen, bilgi ve beceriler ile donatılan birey ise, toplumsal yapı üzerinde olumlu değişimler meydana getirir (Akbaş, 2009). Bu durum ise, temel değerlerin öğrencilere kazandırılması ile mümkün olabilir.

Bireyler ve bireylerin oluşturduğu toplum için değerler kritik bir öneme sahiptir. Birbirleriyle sürekli etkileşim halinde yaşayan toplulukların daha yaşanabilir bir ortam ve huzuru için çeşitli temel değerlere sahip olması gerekir. Değer eğitimi bilginin yanında öğrencinin kişiliğinin geliştirilmesini ve topluma karşı sorumluluklarının öğrenilmesini kapsamaktadır. Bu eğitimle bireyler içinde bulundukları topluma uyum sağlamayı ve içinde bulunduğu kültüre ait olma duygusuna sahip olmayı öğrenmektedir (Ulusoy ve Arslan, 2016). Toplumun devamlılığının sağlanmasında, gelecek nesillere aktarılmasında değerler eğitimi önemli rol oynamaktadır (Özsoy, 2007). Günümüzde değerlerin yeni yetişen nesle kazandırılmasına verilen önem gittikçe artmaktadır. Demokratik bir toplumun yaşayabilmesi ve varlığını devam ettirebilmesi için değerler eğitimi çok önemli ve gereklidir. Değerlerin ailenin dışında bilinçli bir şekilde okullarda öğretilmesi, sağlıklı ve bilinçli bir toplum oluşturulması açısından da önemlidir. Bu bağlamda aile ve okul ortamı çocukların temel değerleri öğrenmesi ve bunları toplum içerisinde doğru bir şekilde uygulaması için kritik bir öneme sahiptir.

Problem

Değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde değerlerin kazanımı sürecinde öğrenciler, aileler ve öğretmenler kapsamında araştırmalar yapılmıştır. Değerler eğitimi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde, araştırmaların genellikle öğretmen, öğrenci ve veli boyutlarında gerçekleştirildiği görülmektedir. Yıldız (2019), okul öncesi dönemdeki ebeveynlerin değerler eğitimine yönelik yaklaşımlarını incelemiş ve ebeveynlerin en çok sevgi değerine önem verdiklerini belirlemiştir. Özel (2022), ilkokul ders kitaplarını kök değerler açısından analiz etmiş ve en fazla sorumluluk ile öz denetim değerlerine yer verildiğini saptamıştır. Birkan (2024) ile Kocaman (2024)

tarafından yapılan çalışmalarda ise öğretmenlerin değerler eğitiminde en sık drama yöntemini kullandıkları ve sevgi, saygı, hoşgörü gibi değerlere öncelik verdikleri ortaya konmuştur. Kurnaz (2024) ilkokullarda yapılan değerler eğitimi çalışmalarında paydaşlar arasında iş birliği bulunduğunu; Demirel (2025) ise öğretmen, öğrenci ve velilerin değerler eğitimine ilişkin görüşlerinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterdiğini tespit etmiştir.

Yabancı literatürde de benzer biçimde, değerler eğitiminin aile ortamı ve sosyal etkileşimle yakından ilişkili olduğu vurgulanmaktadır. Benish-Weisman (2021), çocukların değer gelişiminde aile sosyalizasyonunun ve arkadaş ilişkilerinin önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Scholz-Kuhn, Tamm, ve Rakoczy (2023) ise öğrencilerin kişisel değerleri ile okul ortamındaki davranışları arasındaki ilişkileri incelemiş ve değer eğitiminin okul iklimi ile sosyal uyum üzerinde olumlu etkiler yarattığını ortaya koymuştur. Ayrıca Şițoiu ve Pânișoară (2022), ebeveynlerin çocukların değer kazanımında sevgi, saygı ve sorumluluk temelli bir yaklaşımı benimsediklerini ve bu değerlerin çocuğun kişilik gelişiminde belirleyici olduğunu vurgulamıştır.

Alan yazın incelendiğinde, değerler eğitiminin farklı paydaşlarca ele alındığı, ancak aile ve öğrenci görüşlerini birlikte ele alan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, bu araştırma ailelerin ve öğrencilerin değerler eğitiminde öncelik verdikleri değerlere ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ancak öğrenciler ve onların aileleri paralelinde çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Bu çalışma ile söz konusu boşluğun doldurulması hedeflenmiştir.

Çalışmanın ana problemini, "Ailelerin ve öğrencilerin değerler eğitiminde öncelik verdikleri değerler hakkında görüş ve düşünceleri nelerdir?" sorusu oluşturmaktadır. Bu problem çerçevesinde belirlenen alt problemler sırasıyla aşağıdaki gibidir.

Alt problemler

- Çocuklara öncelikli olarak kazandırılması gereken temel değerler ile ilgili ebeveyn görüşleri nelerdir?
- Ebeveynlerin değerler eğitimi süreciyle ilgili düşünceleri nelerdir? (Çocukların zorlandıkları değerler, yaptıkları etkinlikler var mı?)
- Ebeveyn ve öğrencilerin değer sıralamalarındaki benzer ve farklı değerler hangileridir?

- Öğrenciler değerleri öğrenme kaynakları olarak neleri örnek göstermektedirler?

Amaç

Çalışmanın amacı, toplumun sahip olduğu temel değerlerin, kendini ayakta tutan bireylere aktarılmasını sağlayan en önemli unsurlardan biri olan ailelerin ve öğrencilerin değerler eğitime bakışını ve bu değerlerden öncelikli olanların belirlenmesini saptamaktır. Değerler bakımından olgunlaşmamanın sonucunda, insanlar yalnızca çevrelerine karşı değil, kendilerine ve diğer kişilere karşı da zarar verici eylemlerde bulunabilir (Doğanay, 2009). Bu çalışmada öğrenci ve ailelerinin değerler eğitimi sürecinde öncelik verdiği temel değerleri öğrenmek ve bu değerlerin seçiminde ana unsur olan sebepleri belirlemek amaçlanmaktadır.

Kişisel gelişimin temeli ailede atılmaktadır. Aile çocukların kişilik gelişiminin oluşturulduğu basamakların ilki ve en önemlisidir. Ailede küçük yaşlardan itibaren çocuklara öğretilen değerler eğitimi ileride sosyal bir ortama katıldıklarında toplum ve insanlığa verecekleri yararlı ve faydalı davranışların kontrolünü sağlar (Doğanay, 2009). Aileler çocuklarına temel değerler eğitimi vererek topluma uygun hale getirmeli ve rol model olarak onların kişisel gelişimine katkı sağlamalıdır.

Önem

Bireyin gelişiminde değerler eğitiminin payı büyüktür. Değerler eğitimi hem bireylerin değer algısını hem de toplumun dinamiğini güçlendiren unsurların başında gelir. Değerler eğitimi, bireylerin toplumsal normları, ahlaki ilkeleri ve etik davranışları öğrenmesi ve içselleştirmesi sürecidir (Yılmaz, 2024). Günümüzde toplumsal değişim, teknolojik ilerlemeler ve kültürel farklılıklar, bireylerin değer anlayışlarını önemli ölçüde etkilemektedir. Bu durum, bireylerin toplumsal uyum ve kimlik gelişimi açısından değerler eğitiminin gerekliliğini daha da ön plana çıkarmaktadır. Değerlerin bireylere kazandırılmasında en temel unsurlar olan okul, aile ve sosyal çevre arasında güçlü bir etkileşim bulunmaktadır.

Bu araştırma, ilkokul öğrencileri ile ebeveynlerinin değer önceliklerini belirleyerek, değerlerin kuşaklar arası aktarımına yönelik bütüncül bir bakış açısı sunmayı amaçlamaktadır. Öğrenciler ile ebeveynlerin değer sıralamalarının karşılaştırılması, değer eğitiminin aile ve okul iş birliğiyle nasıl şekillendiğini ortaya koyması açısından önem taşımaktadır. Alan yazında değerler eğitime ilişkin çok sayıda

çalışma bulunmasına karşın, bu araştırmaların büyük kısmı yalnızca öğretmen ya da öğrenci görüşleriyle sınırlı kalmıştır. Öğrenciler ve ebeveynlerin değer önceliklerini eş zamanlı olarak ele alan çalışmaların azlığı, bu araştırmanın önemini artırmaktadır. Bu yönüyle çalışma, değerler eğitimi alanına özgün bir katkı sunmayı ve aile–okul bütünlüğü içinde değer aktarım sürecine ışık tutmayı hedeflemektedir.

Sayıtlar

- Ebeveyn ve öğrencilerin, araştırmada yöneltilen soruları doğru biçimde anlayıp dürüst şekilde yanıtladıkları varsayılmaktadır.
- Görüşme yapılan ebeveyn ve öğrencilerin, farklı düşünce ve değer önceliklerini yansıtmak çeşitliliğe sahip oldukları kabul edilmektedir.
- Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinin, araştırma problemlerinin nedenlerini ve çözüm yollarını belirlemede uygun ve yeterli olduğu varsayılmaktadır

Sınırlılıklar

- Araştırma 2024-2025 eğitim öğretim yılı ile,
- 3 haftalık mülakat süresi ve mülakat sürecinde toplanan veriler,
- Tokat ili merkez ilçesi merkez okulunda öğrenim gören 3. ve 4. sınıf öğrenci ve velileri ile sınırlıdır.

Araştırma, 2024-2025 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Tokat ilinde yer alan ve çeşitli okullarda öğrenim gören ilköğretim öğrencilerinin ve velilerinin katılımı ile tamamlandı. Bu araştırma ile mülakat tekniği sonucunda veriler toplandı ve incelendi.

Tanımlar

1. Değer: Bireylerin yaşamında önemli ve öncelikli gördüğü inanç, tutum ve davranış ölçütleri olarak tanımlanır. Değerler, kişinin kararlarını, tutumlarını ve sosyal ilişkilerini şekillendiren temel rehberlerdir (Schwartz, 1992).
2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme: Belirli soruların hazır olduğu, ancak katılımcıların yanıtlarını serbestçe ifade edebildiği nitel veri toplama tekniğidir (Kvale, 2007).
3. Temel Nitel Araştırma: Nitel araştırma desenlerinden biri olan temel nitel araştırma, bireylerin belirli bir olguya ilişkin deneyimlerini, düşüncelerini ve bu olguya yükledikleri anlamları ortaya koymayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu tür araştırmalarda katılımcıların görüşlerinden elde edilen veriler genellikle içerik

analizi veya betimsel analiz teknikleriyle çözümlenir (Merriam ve Tisdell, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2018).

4. İçerik Analizi: Nitel araştırmalarda toplanan verilerin sistematik olarak incelenmesini sağlayan bir yöntemdir. Veriler kodlanır, kategorilere ayrılır ve temalar oluşturularak yorumlanır; böylece metinlerdeki örüntüler ve anlamlar ortaya konur (Elo ve Kyngäs, 2008; Krippendorff, 2013).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Değer Kavramı

Değer kavramı, insan yaşamının en temel yapı taşlarından biri olup farklı disiplinlerde farklı şekillerde tanımlanmıştır. Genel anlamıyla değer, bireylerin ve toplumların neyin “iyi, doğru, güzel ve arzu edilir” olduğuna dair ölçütlerini ifade etmektedir (Rokeach, 1973). Değerler, bireyin tutum davranışlarını yönlendirirken aynı zamanda sosyal düzenin sürekliliğini sağlayan rehber ilkeler olarak işlev görmektedir.

Değerler hem bireysel yaşamda hem de toplumsal düzende önemli bir yer tutar. Aile, okul, sosyal çevre ve medya gibi unsurlar, bireylerin değer gelişiminde etkili olmaktadır (Kıncal, 2010). Değerler bir bütün halinde bireyin gelişimini desteklemektedir. Bireyin sosyal çevresi değerleri öğrenme biçimini etkiler. Değerler insan yaşamında bir bütündür. İnsanların aynı değerleri paylaşmaları da ancak eğitimle mümkündür.

Eğitim bilimleri literatüründe değer kavramı, bireylerin sosyal yaşama adapte olmalarında ve bireysel gelişimlerinde rehber işlevi olarak tanımlanmaktadır. Değerler, bireyin neyin doğru, iyi ve kabul edilebilir olduğuna dair geliştirdiği yargıları içerirken, aynı zamanda davranışların yönünü belirleyen normatif ilkeler niteliğindedir (Aydın, 2010). Bireylerin kişisel ve sosyal yaşantısında yargıda bulunurken, bir fikre varırken temel ölçüt olarak kullandıkları karar mekanizması değerlerimizdir.

Eğitim sürecinde değerler, bireylere yalnızca akademik bilgi kazandırmakla sınırlı kalmayıp, onların karakter gelişimini, toplumsal sorumluluk bilincini ve etik duyarlılıklarını da desteklemektedir (Lickona, 1991). Değerler öğrencilerin sadece akademik gelişimlerini desteklemekle kalmayıp bunun yanında duyuşsal, etik ve kişilik gelişimlerine de katkıda bulunmaktadır. Değerlerin ilk adımlarının atıldığı yer ailedir. Diğer bulunduğu sosyal ortamlar bu süreci pekiştirdiği, içselleştirdiği, anlamlandırdığı yerlerdir.

Eğitim yönünden değerler, öğrencilerin kişisel, sosyal ve akademik yaşamlarının bütünsel gelişimini sağlayan vazgeçilmez bir bileşen olarak görülmektedir. Öğrencilerin bilgi edinme süreçleri kadar, bu bilgiyi anlamlı ve topluma faydalı biçimde kullanmalarında değerlerin rehberliği önem arz etmektedir (Thornberg & Oğuz, 2013).

Bu bağlamda değerler, eğitimin “nasıl bir insan yetiştirmek istediği” sorusuna verilen en temel cevapların başında gelmektedir.

Sonuç olarak eğitim bağlamında değerler, bireylerin kişisel ve toplumsal yaşama hazırlanmasında, doğru kararlar alabilmelerinde, empati geliştirmelerinde ve demokratik toplum yapısına uyum sağlamalarında kritik bir rol oynamaktadır. Bu nedenle değer eğitimi, bireyin yalnızca bilgiye ulaşmasını değil, aynı zamanda bu bilgiyi etik, sorumlu ve toplumsal faydayı gözetten bir biçimde kullanmasını hedeflemektedir.

Değerler Eğitimi

Değerler Eğitimi bireylerin evrensel, milli ve kültürel değerleri kazanmasını, benimsemesini ve günlük yaşamda uygulamasını amaçlayan planlı eğitim sürecidir (Dilmaç, 2007). Bu süreçte; sevgi, saygı, dürüstlük, adalet, sorumluluk, yardımseverlik, sabır ve vatanseverlik gibi değerler bireylere kazandırılmaya çalışılır. Eğitim kurumları, bu değerlerin öğrencilere sistematik biçimde aktarılmasında önemli rol oynamaktadır. Bu değerlerin aktarılması sürecinde aile ve okul ortamı uyumlu olursa birey değerleri karmaşa olmadan daha anlamlı bir şekilde hayatına aktarabilir.

Amaçlanan medeniyet düzeyine ulaşmak ve sağlıklı bir toplumun oluşabilmesi için belirli ilke ve davranışların değer olarak kazanması gerekir. İnsanlar tarafından kazanılan bu ilke ve davranışlar toplumun refahı için gereklidir. İnsanların iyiye, güzele yönlendirilmesi toplumun değer bilincini canlandırır ve ayakta tutar. Bireyleri iyiye ve güzele yönlendiren bu sürece değerler eğitimi denir.

Araştırmanın temelini oluşturan değer öncelikleri, bireylerin bazı değerleri diğerlerine göre daha önemli görmesi ve günlük yaşamlarında buna göre davranış geliştirmesi anlamına gelir (Rokeach, 1973). Değer öncelikleri, kültürel yapı, aile ortamı, sosyal ilişkiler ve bireysel deneyimler gibi çok sayıda faktörden etkilenir. Çocukluk döneminden itibaren kazanılan bu değerler, bireyin ilerleyen yaşantısında kararlarını, tutumlarını ve ilişkilerini şekillendirir. Değer öncelikleri kişiden kişiye farklılık göstermektedir.

Değerler eğitimi ortak değerlerimizin, yaşadığımız coğrafyada huzurlu ve birlik beraberlik içinde yaşamamızı kolaylaştırmasını sağlamıştır. Değerler eğitimi, insanların sosyalleşmesini yaşadığı toplum tarafından kabul görmesini sağlamıştır. Ortak değerlerimizin olması insanları ortak bir paydaşta buluşturmaktadır. Bu bağlamda, araştırmanın kavramsal çerçevesi şu kavramlar üzerine inşa edilmiştir; değer, değerler

eğitimi, değer öncelikleri, aile ve sosyal çevrenin etkisi, medyanın etkisi ve eğitim kurumlarının rolü. Araştırmada ebeveynler ve öğrencilerin değer önceliklerinin belirlenmesi amaçlanmış, elde edilen veriler bu kavramsal çerçeve doğrultusunda analiz edilmiştir.

Değerler eğitimi, bireyin toplum içinde kabul gören davranış biçimlerini benimsemesini, toplumsal normlara uygun tutum ve davranışlar geliştirmesini hedefleyen bir eğitim sürecidir. Türkiye’de değerler eğitimi anlayışı, tarihsel olarak hem kültürel mirasın aktarımı hem de bireyin ahlaki gelişimi boyutlarında ele alınmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren eğitim programlarında ahlak, yurttaşlık ve insanî değerlerin kazandırılmasına yönelik dolaylı hedefler bulunmakla birlikte, değerler eğitimi uzun yıllar boyunca ders içeriklerinde örtük program aracılığıyla yer almıştır.

2000’li yıllardan itibaren ise değerler eğitimi, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen program geliştirme çalışmalarıyla birlikte daha sistematik bir hâl almıştır. 2005 yılında yenilenen öğretim programlarında “değerler” kavramı, bilişsel kazanımların yanı sıra duyuşsal alanla da ilişkilendirilmiş; her dersin kendi içeriğinde yer alan değerlerin açıkça belirtilmesi sağlanmıştır. Bu dönemde “hoşgörü, saygı, sevgi, sorumluluk, yardımseverlik, dürüstlük” gibi kök değerlerin öğrencilere kazandırılması temel hedefler arasında yer almıştır.

2017 öğretim programı değişiklikleriyle birlikte değerler eğitimi daha da bütüncül bir yapıya kavuşturulmuş ve “kök değerler” yaklaşımı resmî olarak benimsenmiştir. MEB (2017), kök değerleri toplumun kültürel ve manevi dinamiklerinden beslenen, bireyin karakter gelişiminde temel oluşturan ortak değerler olarak tanımlamıştır. Bu değerler; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik şeklinde belirlenmiştir.

Türkiye’deki değerler eğitimi anlayışı, yalnızca akademik başarıya değil, öğrencinin bütüncül gelişimine odaklanan bir eğitim felsefesine dayanır. Bu anlayış, bireyin toplumsal yaşamda uyumlu, üretken ve etik değerlere sahip bir vatandaş olarak yetişmesini amaçlar. Ayrıca okulun yalnızca bilgi aktaran bir kurum değil, aynı zamanda değerlerin yaşandığı ve içselleştirildiği bir sosyal ortam olduğu görüşü öne çıkmaktadır. Bu bağlamda öğretmenler, değer aktarım sürecinde model olma, rehberlik etme ve öğrencilerde farkındalık geliştirme açısından merkezi bir konumdadır.

Kök değerler, bireylerin hem toplumsal yaşamda uyum içinde bulunmalarını hem de karakter gelişimlerini destekleyen evrensel nitelikteki temel değerlerdir. Bu değerler, öğrencilerin yalnızca bilişsel gelişimlerini değil aynı zamanda duyuşsal ve sosyal gelişimlerini de desteklemektedir (Aydın & Akyol, 2018). İlkokul düzeyinde kök değerlerin kazandırılması, çocukların erken yaşlarda doğru tutum ve davranışlar geliştirmesine katkı sağlamaktadır.

Değerler eğitiminin temel hedeflerinden biri, bu kök değerlerin öğrencilerin günlük yaşamlarında yer vermesini sağlamaktır. Bu noktada aile, okul ve sosyal çevre önemli etkenler olarak öne çıkmaktadır. Öğrencinin değer karmaşası yaşamaması için bu etkenlerin uyumlu olması gerekmektedir. Özellikle öğretim programlarındaki kazanımlar, kök değerleri ders içeriklerine entegre ederek öğrencilere örtük ve sistematik bir şekilde kazandırmayı hedeflemektedir. Dolayısıyla, bu araştırmada elde edilen bulgular kök değerler bağlamında değerlendirilir ve öğrenciler ile velilerin değer önceliklerinin, MEB'in belirlemiş olduğu kök değerlerle örtüşme düzeyleri tartışılmaktadır.

Adalet, eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve tüm öğrencilerin öğrenme süreçlerine eşit erişimini temin etmek, bu dengeyi korumak amacıyla müfredatlara dahil edilmiştir. Bireylerin hak ve sorumluluklarının dengeli bir şekilde korunması, fırsatların eşit dağıtılması ve toplumsal kurallara uygun davranışların benimsenmesi (Schwartz, 2012). Bireylerin hak ve sorumluluklarını yerine getirirken hakların dengeli bir şekilde sunulması adalet değeri ile sağlanmaktadır. Öğrencilerin öğrenme süreçlerine eşit erişimini sağlar; sınıf içinde davranış ve disiplin uygulamalarında tutarlılık ve tarafsızlık sağlar (Berkowitz ve Bier, 2005; Noddings, 2002). Eğitimde ve hayatın diğer alanlarında fırsat eşitliğini sağlarken güvenli, saygılı bir ortam oluşmasını amaçlamaktadır. Eğitim alanında sınıfta bu ortamın oluşması öğrencilerin toplumsal bilinç ve sosyal çevre düzenini etkilemektedir.

Dostluk, öğrenciler arasında sağlıklı ve etkili sosyal ilişkilerin kurulmasını teşvik etmek ve empati ile iş birliği becerilerini geliştirmek için müfredatlara entegre edilmiştir. Bireyler arasında güven, yakınlık ve karşılıklı destek ilişkilerini ifade eder (Hoffman, 2000). Bireylerin bulunduğu ortama ait hissetmeleri ve kendilerini güvende hissetmeleri dostluk değeriyle ilişkilidir. Eğer bireyler dostluk değerini pekiştirirse diğer değerlerinde kazanılması kolaylaşacaktır. Çünkü insanların değerleri hayatına katması ve bu değerleri paylaşması diğer insanlarla olan iletişimize bağlıdır. Bütün değerler aslında kendi

arasında sistematik bir ilişki içindedir. Eğitim hayatında öğrencilerin sosyal ilişkileri ve sosyal çevreleriyle olan bağlarını güçlendirir. Öğrenciler empati ve iş birliği becerilerini geliştirir. Bu beceriler öğrencilerin grup çalışmalarında uyumlu ve destekleyici etkileşimler sağlamalarını, sosyal bağları güçlendirmelerini sağlamaktadır.

Dürüstlük, akademik olarak etik aynı zamanda güvenilir davranış ortamı sağlamaktadır. Eğitim hayatında öğrencilerin sorumluluk duygusu gelişmiş kendi davranışlarından sorumlu bireyler olarak gelişmesini desteklemektedir. Öğrencilerin akademik süreçlerinde doğru davranışlarda bulunmalarını etkilemektedir. Öğrencilerin sözleri ile davranışları arasında tutarlılığı destekler. Sınıf içinde güvenli ve saygılı bir ortam oluşmasını sağlamaktadır. Akademik etik ve kişisel sorumluluk bilincini artırmak, öğrencilerin güvenilir ve dürüst bireyler olarak yetişmelerini sağlamak amacıyla dürüstlük değerine müfredatlarda yer verilmiştir. Doğruyu söyleme, etik davranış ve güvenilirlik ilkelerini benimseme (Berkowitz ve Bier, 2005). Bireylerin doğru ve yanlış ayırmaları ve karar verme süreçlerinde başvurdukları değer dürüstlük değeridir. Dürüstlük, bireylerin sözlerinde ve davranışlarında doğruluk, samimiyet ve güvenilirlik ilkesine bağlı kalmasıdır. Etik bir değer olarak dürüstlük hem kişisel hem de toplumsal düzeyde güvenin tesis edilmesini sağlar (Berkowitz ve Bier, 2005). Eğitim bağlamında dürüstlük, öğrencilerin bilgi üretme, paylaşma ve akademik sorumluluk süreçlerinde etik kurallara uymalarını ifade eder.

Öz denetim, bireylerin kendi davranışlarını kontrol etme ve kendi davranışlarının sorumluluğunu alabilme aynı zamanda duygusal tepkilerini yönetme becerilerini geliştirmek için müfredatlara dahil edilmiştir. Bireylerin davranışlarını ve duygularını kontrol edebilme becerisi (Duckworth, 2016). Öğrencilerin küçük yaşta sorumluluk bilinciyle tanışmasını ve eğitim hayatı boyunca daha düzenli, planlı, disiplinli bir şekilde sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlamaktadır. Bireylerin kendi sorumluluklarının alabilme bilincinde olmalarını ve davranışlarının sonucunu kestirebilmelerini desteklemektedir. Eğitim hayatında ve sınıf ortamında öğrencilerin dikkat, planlı çalışma ve motivasyonlarını yönetmelerini sağlar, disiplin ve çalışma alışkanlıklarını pekiştirir. Sınıf içi düzeni korumak ve akademik hedeflere ulaşmayı planlı hale getirmektedir

Sabır, zorluklar karşısında dik durma, uzun vadeli hedeflere ulaşmak için yeterli çaba gösterme ve erteleme becerisini kazandırmak amacıyla müfredatlarda yer almıştır. Sabır, bireyin zorluklar ve engeller karşısında yılmadan, sakin ve kararlı bir şekilde hedeflerine ulaşmak için çaba göstermesidir (Duckworth, 2016). Bu değer, bireyin hem

duygusal hem de bilişsel gelişimini desteklemektedir. Bireyin kendisiyle ve çevresiyle olan sosyal yaşamındaki ilişkilerinde önemli bir rol oynamaktadır. Eğitim hayatında sabır, öğrencilerin öğrenme sırasında karşılaştıkları zorlukları ve engelleri aşmalarını, bu engelleri aşarken sergiledikleri tutumları destekler. Öğrenciler zor görevlerde hemen vazgeçmek yerine problem çözme ve bu problemlerle baş etme yöntemlerini süreçlerine katarlar. Sabırlı öğrenciler, kısa vadeli zorluklara takılmadan, akademik başarıları için gereken çabayı gösterebilir. Bu, öğrenmede devamlılığı ve kalıcılığı desteklemektedir.

Sabır, öğrencilerin hayal kırıklıkları ve stres karşısında tepkilerini kontrol etmelerini, duygusal dayanıklılık kazanmalarını sağlar. Bu, sınıf içi disiplinin ve öğrenme ortamının olumlu bir şekilde sürdürülmesine katkı verir (Hoffman, 2000). Öğrencilerin duygusal dayanıklılık kazanması eğitim hayatlarını olumlu yönde etkilemektedir. Karşılaştıkları zorluklara daha pozitif tepkiler verebilirler. Sabır, azim, sorumluluk ve adalet gibi diğer temel değerlerle bütünleşerek öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişmesini desteklerken ve sosyal yaşamlarına olumlu etkiler. Duygusal olarak etkili düşünme ve problem çözme becerilerini geliştirerek, sağlıklı bir sınıf ortamı oluşturmayı planlamaktadır.

Saygı, hoşgörü bir öğrenme ortamı oluşturmak için müfredatlara dahil edilmiştir. Bireylerin kendilerini geliştirmeleri için hoşgörü ortamında eğitim görmeleri gerekmektedir. Hoşgörü ortamında yapılan öğrenmeler değişik düşüncelere saygı duymayı gerektirmektedir. Saygı, bireylerin kendilerine, topluma, toplumsal kurallara, doğaya ve farklı düşüncelere karşı olumlu bir tutum sergilemesi olarak ifade edilmektedir. Eğitim bağlamında saygı, öğrencilerin kişilik gelişimini destekleyen ve demokratik yaşam kültürünün temelini oluşturan bir değer niteliğindedir. Özellikle ilkökul kademesinde saygı, öğrencilerin iletişim becerilerini, empati yeteneklerini ve toplumsal uyumlarını geliştirmede önemli bir rol oynamaktadır. Literatürde de saygı, toplumsal barışın ve birlikte yaşama kültürünün temel taşlarından biri olarak değerlendirilmektedir (Dilmaç, 2002). Bu yönüyle saygı, yalnızca bireysel bir tutum değil, aynı zamanda sosyal bütünleşmenin ve eğitimde kalitenin sürdürülebilirliğini sağlayan bir değer olarak öne çıkmaktadır.

Sevgi, öğrenciler arasında pozitif ilişkilerin inşa edilmesini, etkili bir öğrenme ortamının oluşmasını, aidiyet duygusunun güçlendirilmesini ve toplumsal bağların pekiştirilmesini sağlamak amacıyla müfredatlarda yer almıştır ve programlara eklenmiştir. Sevgi, bireylerin başkalarına yönelik olumlu duygular beslemesi, empati göstermesi, bağlılık kurması ve aidiyet hissetmesi olarak tanımlanır. Psikolojik açıdan

sevgi, insanın temel duygusal ihtiyaçlarından biridir; sosyal bağların kurulmasını ve güven ortamının oluşmasını sağlar (Hoffman, 2000). Bireyin bulunduğu ortam içinde kendini güvenilir ve ait hissetmesindeki temel değer sevgidir. Sosyal ortamda bireyin kendini daha rahat ve samimi bir şekilde eri ile mümkün olmaktadır.

Eğitim bilimleri literatüründe ise sevgi, bireyin hem akademik hem de sosyal gelişiminde destekleyici bir unsur olarak görülür (Noddings, 2002). Öğrencilerin sınıf ortamındaki motivasyonunu ve buna bağlı olarak başarı oranını, öğretmenleri ve arkadaşları ile oluşan sevgi bağı desteklemektedir. Sevgi, eğitim ortamlarının güvenli, kapsayıcı ve destekleyici bir yapıya kavuşmasını sağlar. Öğrencilerin öğretmenlerine, akranlarına ve öğrenme süreçlerine duyduğu sevgi, öğrenmeye karşı motivasyonlarını artırır. Öğretmen-öğrenci ilişkilerinde sevgi temelli bir yaklaşım, öğrencilerin kendilerini değerli hissetmelerini ve derse daha yüksek düzeyde katılım göstermelerini sağlar (Lickona, 1991). Ayrıca sevgi, demokratik ve barışçıl bir sınıf ikliminin oluşmasına katkıda bulunur. Sınıf ortamında oluşan sevgi öğrencilerin motivasyonunu ve derse olan katılımını olumlu anlamda desteklemektedir. Öğrencilerde aidiyet duygusu ve güven ortamı oluşturmak, akademik yönden öğrencilerin motivasyonunu artırmaktadır. Bu sayede öğrencilerde derslere karşı olumlu tutum gelişmektedir. Sınıf ortamında duyulan sevgi sosyal ilişkilerde empati, anlayış ve karşılıklı saygıyı pekiştirmektedir. Toplumsal barış, hoşgörü ve dayanışma kültürünü güçlendirmektedir. Sevgi, eğitim süreçlerinde yalnızca bir duygu değil; aynı zamanda öğretim yöntemlerini, sınıf yönetimini ve öğrenci tutum ve davranışlarını etkileyen temel bir pedagojik ilkedir. Öğrencilerin akademik başarılarını yanında onların karakter-kişilik gelişimine, sosyal yaşam uyumuna ve duygusal zekâlarının gelişimine de katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla sevgi, eğitimin vazgeçilmez bir kök değeridir.

Sorumluluk, bireylerin kendi davranışlarının sonuçlarını üstlenme, görevlerini yerine getirme ve toplumun ihtiyaçlarına karşı duyarlı olma farkındalığını kazandırmak için müfredatlara ilave edilmiştir. Sorumluluk, bireyin kendi davranışlarının sonuçlarını üstlenmesi, görevlerini yerine getirmesi ve toplumsal yükümlülüklerini bilinçli bir şekilde kabul etmesi olarak tanımlanır (Lickona, 1991). Birey sorumluluk duygusuyla kendi öğrenme sürecini planlamaktadır. Küçük yaşlarda planlama yapmayı ve sorumluluk bilincini kazanan bireyler kendi kararlarını verirken ve düşüncelerini ifade ederken daha özerk davranışlar sergilemektedir. Eğitim bağlamında sorumluluk, öğrencilerin hem bireysel hem de toplumsal rollerini fark ederek görevlerini bilinçle

yerine getirmelerini sağlayan temel bir değer olarak görülmektedir (Ryan ve Bohlin, 1999). Öğrencilerin görev bilincini kazanması eğitim öğretim hayatlarını pozitif yönde geliştirmektedir. Sorumluluk duygusu gelişmiş öğrenciler, ödevlerini zamanında yapar, derslere düzenli katılır ve kendi öğrenme süreçlerinin farkında olarak akademik başarılarını artırır.

Öğrenciler, öğrenmenin yalnızca öğretmen merkezli değil, aynı zamanda kendi çabalarıyla ilerleyen bir süreç olduğunu kavrar. Bu, öz-yönetim ve öz-düzenleme becerilerini geliştirir (Zimmerman, 2002). Öğrencilerin yalnızca bireysel başarıya değil, aynı zamanda topluma katkıda bulunmaya yönelik sorumluluk bilinci geliştirmesi, demokratik ve dayanışma içerisinde bir toplumun oluşumuna katkı sağlamaktadır. Sorumluluk, öğrencilerin doğru ve yanlış davranışlarının sonuçlarını kestirmesine, vicdani kararlar almasına, etik ilkelere uygun davranışlar sergilemesine yardımcı olur. Sorumluluk bilinci gelişen öğrenciler kendi öğrenme süreçlerinin aktif öznesi olmaktadır. Akademik ve sosyal yaşamda öz-disiplin, öz-denetim bilincini geliştirmektedir. Bu farkındalığı kazanan bireyler sadece kendi davranışlarından sorumlu olmaz, toplumun da adalet, nizam ve sağlıklı bir dayanışma içerisinde işleyebilmesine katkı sağlamaktadır. Sorumluluk, bireyin hem kişisel gelişiminde hem de toplumsal yaşamda etkin bir rol üstlenmesi için gerekli temel kök değerlerdendir. Eğitim sürecinde sorumluluk bilincinin pekiştirilmesi, öğrencilerin sadece akademik değil; aynı zamanda sosyal, ahlaki ve duygusal açıdan da bütüncül bir şekilde gelişmesine katkı sağlamaktadır.

Vatanseverlik, milli kültür ve değerleri benimseme, ülke sevgisini ve aidiyet duygusunu geliştirme amacıyla müfredatlarda entegre edilmiştir. Vatanseverlik, bireyin yaşadığı topluma ve ülkesine karşı duyduğu sevgi, bağlılık ve sorumluluk bilincidir. Bu değer, ortak bir geçmişi, kültürü ve idealleri paylaşan bireylerin ülkesine karşı duyduğu aidiyet ve sadakati ifade eder (Habermas, 1998). Bireyin milli duygu ve milli değerlerinin farkında olmasını sağlayan en temel değerdir. Vatanseverlik, bireyin hak ve sorumluluklarının bilincinde olarak ülkesine olan bağlılığını olumlu yönde etkilemektedir. Eğitim bağlamında vatanseverlik, yalnızca duygusal bir bağlılık değil; aynı zamanda bireyin ülkesinin gelişimi, demokratik değerlerin korunması ve toplumsal refahın artırılması için aktif sorumluluk üstlenmesi anlamına gelir (Lickona, 1991). Vatanseverlik değeri beraberinde sorumluluk bilinciyle bütünleşmiştir. Birey ülkesinin ve toplumun refahı için üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmektedir. Bu sayede toplum düzeni ve birliği sağlıklı, refah ve anlayış içinde ilerlemektedir. Eğitim anlamında

vatanseverlik, bireyin kendi ülkesi ve vatani için sorumluluklarının bilincinde olarak çalışması ve bir şeyler üretmesini desteklemektedir. Öğrenim gören öğrencilerin kendi kültürel kökenlerini araştırmaları, milli değerlerini keşfederek toplumsal aidiyet duygusunu güçlendirmelerini sağlamaktadır. Demokratik bilinç oluşturma: Vatanseverlik, bireylerin ülkesine yalnızca duygusal bağlılık göstermesi değil; aynı zamanda haklarını kullanması, sorumluluklarını yerine getirmesi ve demokratik süreçlere katılmasıdır (Nussbaum, 2002). Öğrenciler değerleri yaşamına katarak bu değerleri sosyal hayatlarında pekiştirdiklerinde bu durum toplum refahını ileri düzeyde etkileyecektir. Küçük yaşlarda eğitim yoluyla kazanılan değerler bireylerin yaşamında kalıcı izler bırakacaktır. Vatanseverlik değeri, öğrencilere adalet, sorumluluk, saygı, eşitlik, hak ve özgürlük gibi evrensel değerlerin ulusal düzeyde korunmasının önemini aktarmaktadır. Bu sayede vatanseverlik değeri diğer değerlerle doğrudan etkilidir. Vatanseverlik, bireylerin ortak yaşamda düzenini, toplumsal refahı sağlamaktadır. Bu durum bireylerde iş birliği, yardımlaşma ve fedakârlık duygusunu pekiştirir. Öğrencilerde ülkesine karşı sevgi ve aidiyet duygusu geliştirmenin yanında evrensel değerlerle milli değerler arasında bağ kurmalarını desteklemektedir. Ülkesinin gelişimine katkıda bulunabilecek sorumluluk duygusu gelişmiş, bilinçli ve etkin bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Vatanseverlik, eğitimin yalnızca milli değerlerini korumakla kalmayıp, bunun yanında evrensel etik ilkelerle bütünleşmesini desteklemektedir. Eğitim yoluyla öğrencilerin pekiştirdiği vatanseverlik duygusu, bireylerin hem bireysel kimliklerini ve yönlerini güçlendirmelerini hem de toplumun barış, huzur, refah içinde demokratik bir toplum düzeyinde ilerlemesine katkıda bulunmalarını sağlamaktadır.

Yardımseverlik, toplumsal sorumluluk bilincini artırmak, başkalarına yardım etme ve dayanışma kültürünü yaygınlaştırmak için müfredatlara dahil edilmiştir. Yardımseverlik, bireyin başkalarının ihtiyaçlarına duyarlılık göstermesi, onların sorunlarını hafifletmeye yönelik gönüllü davranışlarda bulunması ve toplumsal dayanışmayı destekleyen bir tutum sergilemesi olarak tanımlanır (Batson, 1991). Eğitim yönünden baktığımızda yardımseverlik, öğrencilerin empati becerisi geliştirmesini, toplumsal sorumluluk bilinci kazanmasını ve paylaşım becerisini pekiştirmesini sağlayan temel bir kök değerdir. Yardımseverlik, öğrencilerin başkalarının duygu ve ihtiyaçlarını anlamalarına yardımcı olur. Bu durum, sınıf içinde daha olumlu bir sosyal iklimin oluşmasına katkı sağlar (Eisenberg ve Mussen, 1989). Yardımseverlik, bireyin empati becerisini içselleştirmesini ve toplum bilincini geliştirmektedir. Yardımsever bireyler,

yalnızca kendi çıkarlarını değil, başkalarının refahını da dikkate alır. Bu değer pekiştirildiğinde öğrenciler, toplumsal sorunlara duyarlı ve çözüm odaklı bireyler hâline gelmektedir. Sınıf ortamına baktığımızda empati duygusu gelişmiş bireyler daha sağlıklı iletişimlerde bulunabilir. Sınıf ortamı sosyal bakımından dayanışma içindedir. Yardımsever öğrenciler arasında güven, paylaşım ve iş birliği halinde hareket etme aktif haldedir. Yardımseverlik, yalnızca bireysel bir erdem değil; aynı zamanda toplumun etik yapısını koruyan ve güçlendiren bir değer olarak görülmektedir. Eğitim sürecinde bu değerın kazandırılması, öğrencilerin ahlaki muhakeme becerilerini destekler (Kohlberg, 1981). Bu sayede öğrenciler, paylaşım yapabilme becerisini, dayanışma halinde yaşamayı, toplumsal problemlere karşı duyarlılığı ve iletişimde pozitif ilerlemeyi içselleştirmektedir. Yardımseverlik, bireylerin sadece kişisel gelişiminde değil, aynı zamanda toplumsal barış ve dayanışmanın sağlanmasında da etkin bir rol oynamaktadır. Eğitim sürecinde yardımseverlik değerinin kazandırılması ve pekiştirilmesini, öğrencilerin empatik bir bakış açısı kazanmasını, sorumluluk sahibi olmasını ve toplumsal refaha katkıda bulunan bireyler olarak yetişmesini desteklemektedir.

Değerler Eğitimi Etkileyen Faktörler

Bireyin bulunduğu ortam, sosyal yaşantısı ve sosyal çevresi değerlere bakış açısını aynı zaman da değer önceliklerini belirler.

Aile, değerler eğitiminin ilk ve en temel kaynağıdır. Çocuklar, değerleri önce aile ortamında gözlem ve model alma yoluyla öğrenirler. Aile içi iletişim biçimi, ebeveynlerin tutumları ve rol model olmaları, çocuğun değerler sistemini doğrudan etkiler (Yılmaz, 2008). Dolayısıyla aile, değerler eğitimi kazanılmasında en temel kaynak ailedir. Eğitimin en birincil kaynağı ve temeli olan aile, değerler öğretiminin kritik zamanlarında doğrudan etkilidir. Bireyin gelişiminde değerler eğitimi büyük bir öneme sahiptir. Gelişimin küçük yaşlarda başladığı bu yolculukta ebeveynlerin çocukların değer yargılarının oluşmasına katkıları son derece önemlidir. Aynı zamanda çocukların duygusal gelişimleri de değerler eğitimi ile oldukça ilgilidir. Ebeveynlerin çocukları ile iletişimi çocukların topluma uyumunu, sosyal ve ahlaki gelişimini etkilemektedir. Aileler çocukları sadece değerler hakkında bilgilendirmemekle kalmayıp gerçek yaşamlarına entegre ettiklerinde daha kalıcı ve gerçek öğrenmeler sağlanmış olur. Çocukların fikirlerine önem vererek değer yargılarını veya çocukların kararlarını dinlemek ve çocuklara bu konuda rehberlik etmek ebeveynlerin görevidir. Ebeveynler çocuklara içerisinde değerleri örtük olarak anlamlandırmalarını sağlayan örnek öykü, hikâye

anlatarak kendi konuşmaları ve davranışlarıyla örnek olmaktadır. Ailenin değerler eğitimi sürecinde aile bireylerini olumlu yönde etkilemesi, aile fertlerinin kendi aralarında ve toplumsal alanlarda birbirleriyle ve çevresiyle olan iletişiminin hoşgörü ve saygı içerisinde olmasına bağlıdır.

Okullar, değerlerin sistematik olarak öğretildiği kurumlardır. Öğretmenler ise yalnızca bilgi aktarıcı değil, aynı zamanda rol modelidir. Öğretmenin adil, saygılı, sabırlı ve sorumlu davranışları öğrenciler üzerinde kalıcı bir etki bırakır (Lickona, 1991). Eğitim kurumlarında öğretmenin öğrenciye, öğrencinin öğrenciye, okul müdürünün öğretmenlere ve hepsinin birbirine karşı olan etkin iletişimi, nasıl davranması gerektiği değerlerin önemini vurgulamaktadır.

Müfredat, ders içerikleri ve öğretim yöntemleri de öğrencilerin değerleri kazanma sürecinde değerleri nasıl pekiştirdiklerini ve sosyal hayatlarına entegre etmelerini sağlamaktadır. Ayrıca okul ve ailenin de değerler eğitimi sürecinde koordineli çalışmaları, değerleri daha anlamlı kazanmalarını sağlamaktadır. Bu sayede öğrenciler karmaşaya düşmeden değerleri öğrenmektedir.

Çocuk ve gençlerin değerleri içselleştirmesinde akran grupları önemli bir etkindir. Akran kabulü, grup normları ve sosyal etkileşimler, bireyin değerler doğrultusunda davranış geliştirmesini teşvik edebilir veya olumsuz biçimde yönlendirebilir (Wentzel, 2005). Sınıf ortamına baktığımızda çocuğun akranları, sınıf arkadaşları değerlerin öğretilmesi, kazanılması ve pekiştirilmesi sürecinde aktif katılım sağlamaktadır. Günün birçok zamanını okulda akranlarıyla geçiren öğrenciler değer yargılarında akranlarından etkilenmektedir. Bu etki olumlu veya olumsuz olabilir. Olumlu etkilerin oluşması planlanan değer eğitimi sürecinde rol model olan akranların önemi büyüktür. Çocukların değer kazanma sürecinde değerleri benimsemeleri ve davranış haline getirmeleri etkin bir öneme sahiptir. Akranların değerler eğitimine ilişkin tutarlı bir tutum sergilemeleri süreci kolaylaştıracaktır.

Toplumun kültürel normları, gelenekleri ve inanç sistemi, değerler eğitiminin temelini oluşturur. Öğrenciler, içinde yaşadıkları toplumun değerlerini gözlemleyerek benimser. Kitle iletişim araçları, sosyal medya ve kültürel ürünler (edebiyat, sanat, müzik) de değerlerin aktarımında önemli bir role sahiptir (Halstead ve Taylor, 2000). Bireylerin sosyal ilişkileri, içinde bulunduğu toplum değerler öğretimini etkilemektedir. Sosyal bir varlık olan insan iletişimde bulunmaya, etkilenmeye açık bir yapıdadır. Toplum, bireyin örtük öğrenme gerçekleştirdiği yerdir. Kişi farkında olmadan

sosyalleştiği insanlardan etkilenir ve bu davranışlarına veya tutumlarına yansır. Dolayısıyla değeri yargılarının oluşumunda ve kişinin bir durum karşısında fikir ve tutumunu sergilemesinde sosyal ortamı ve toplumsal ilişkileri aktif rol oynamaktadır.

Günümüzde çocuk ve gençlerin değeri algısını etkileyen en güçlü faktörlerden biri de dijital medya ortamıdır. Sosyal medya platformları, dijital oyunlar ve internet içerikleri, değeri eğitimi destekleyici veya zayıflatıcı yönde etkiler. Bu nedenle eleştirel medya okuryazarlığı da değeri eğitiminde tamamlayıcı bir unsur haline gelmiştir (Livingstone, 2008). Teknoloji, medya ve dijital ortam çocukların değeri eğitimleri sürecini hem olumlu hem de olumsuz etkileyebilir. Çocuklar medyayı olumlu yönde kullanır, değeri öğrenirken orada farklı etkinliklerle veya görsel unsurlarla destekleyebilirler ve değeri öğretimleri bu durumda olumlu yönde gelişir, ilerleme kaydedilir. Fakat olumsuz anlamda kullandıklarında medya ve dijital ortamdan kontrolsüzce yanlış öğrenmelere ve gereksiz bilgilere maruz kalabilir. Bunun önüne geçmek ebeveynlerin sayesinde olmaktadır. Ebeveynler kontrol halinde, bilinçli bir şekilde çocukların aktif öğrenmelerini takip etmelidir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu araştırma, ilkokul velilerinin ve öğrencilerin değerler eğitimi öncelik sıralaması hakkındaki görüşlerini öğrenme amaçlı yapılan bir çalışma olmuştur. Bu nedenle araştırmada mülakat tekniği uygulanmıştır. Bu araştırma ile mülakat sonucundaki veriler incelenmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan temel nitel araştırma kullanılmıştır. Temel nitel araştırmalar, bireylerin belirli bir olguya ilişkin deneyimlerini, düşüncelerini ve bunlara yükledikleri anlamları ortaya çıkarmayı hedefler. Bu desen, katılımcıların görüşlerinden yola çıkarak elde edilen verilerin sistematik biçimde analiz edilmesine ve araştırma konusunun daha derinlemesine anlaşılmasına olanak tanır. Böylece araştırmacı, incelenen olguyu katılımcıların bakış açısıyla yorumlayarak sonuçlara ulaşır (Merriam ve Tisdell, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile belirlenen bireyler oluşturmaktadır. Kolay ulaşılabilir örnekleme, araştırmacının erişimi kolay olan ve araştırma amacına uygun bireyleri seçmesine imkân tanıyan bir örnekleme türüdür (Yıldırım & Şimşek, 2021).

Araştırma kapsamında, Tokat ili merkezinde yer alan farklı ilkokullarda öğrenim gören 20 öğrenci ile bu öğrencilerin ebeveynleri oluşturmaktadır. Çalışma sürecinde yapılan görüşmelerde gönüllülük ilkesi gözetilmiş ve araştırmaya dâhil olan bireylerin çalışmaya kendi istekleriyle katılım sağlamaları esas alınmıştır.

Veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, belirli soruların hazır olduğu ancak katılımcıların yanıtlarını serbestçe ifade edebildiği bir tekniktir (Kvale, 2007). Öğrenciler için 2 soru, veliler için ise 5 soru hazırlanmıştır. Bu soruların amacı, katılımcıların değer önceliklerini belirlemek ve değerlerin öğrenilme süreçlerini anlamaktır. Görüşmeler, yüz yüze yapılmış ve ses kaydı alınmıştır. Görüşmeler, cevaplar tekrarlamaya başladığında doyum noktasına geldiği anlaşılmış ve 20 öğrenci ve velisinden sonra sonlandırılmıştır.

Daha sonra tüm görüşmeler yazıya dökülmüş, doğruluk ve bütünlük açısından kontrol edilmiştir.

Araştırmada ilkokul öğrenci ve velilerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerini gizli tutmak amacıyla Öğrenci1 ve Veli1 gibi kod isimler atanmıştır. Araştırmaya katılan velilerin demografik bilgileri aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Velilerin Kişisel Bilgileri

Veli	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu
Veli1	35	Kadın	Ön lisans
Veli2	38	Kadın	Lise
Veli3	42	Kadın	Ortaokul
Veli4	39	Kadın	Lise
Veli5	44	Erkek	Lisans
Veli6	35	Kadın	Lise
Veli7	39	Kadın	Lise
Veli8	37	Kadın	Ortaokul
Veli9	32	Kadın	Lisans
Veli10	37	Kadın	Lisans
Veli11	43	Kadın	Lise
Veli12	34	Kadın	Lise
Veli13	40	Kadın	Ortaokul
Veli14	34	Kadın	Lisans
Veli15	42	Kadın	Ön lisans
Veli16	44	Erkek	Yüksek Lisans
Veli17	38	Kadın	Lisans
Veli18	36	Kadın	Lise
Veli19	35	Kadın	Ortaokul
Veli20	36	Kadın	Ön lisans

Tablodan görüldüğü üzere araştırmaya katılan velilerin büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşları 32 ile 44 arasında değişmektedir. Eğitim durumu bakımından ise zengin bir tablo bulunmaktadır. Yüksek lisanstan ortaokul mezununa kadar tüm eğitim seviyelerinden katılımcı veli bulunmaktadır.

Öğrencilerin demografik bilgileri aşağıdaki tabloda liste halinde verilmiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Kişisel Bilgileri

Öğrenci	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu
Öğrenci1	10	Erkek	4. Sınıf
Öğrenci2	10	Kız	4. Sınıf
Öğrenci3	9	Kız	3. Sınıf
Öğrenci4	9	Erkek	3. Sınıf
Öğrenci5	10	Kız	4. Sınıf
Öğrenci6	10	Kız	4. Sınıf
Öğrenci7	10	Kız	4. Sınıf
Öğrenci8	10	Kız	4. Sınıf
Öğrenci9	8	Kız	3. Sınıf
Öğrenci10	10	Kız	4. Sınıf
Öğrenci11	10	Kız	4. Sınıf
Öğrenci12	10	Erkek	4. Sınıf
Öğrenci13	9	Kız	3. Sınıf
Öğrenci14	10	Erkek	4. Sınıf
Öğrenci15	10	Kız	4. Sınıf
Öğrenci16	10	Kız	4. Sınıf
Öğrenci17	9	Kız	4. Sınıf
Öğrenci18	10	Kız	4. Sınıf
Öğrenci19	8	Kız	3. Sınıf
Öğrenci20	10	Kız	4. Sınıf

Tabloya göre öğrencilerin yaşları 8 ile 10 arasında değişmektedir. Araştırma grubu 3. Ve 4. Sınıf öğrencileri olduğu için eğitim durumları benzerdir. Katılım sağlayan öğrencilerin çoğunluğunu kız öğrenciler oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmadaki nitel veriler, ilkokul öğrenci ve velilerinden değerler eğitimi ile ilgili düşüncelerine dair, yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşme formunda araştırmacı daha esnek yapıdadır. Velilere 5 ana soru, öğrencilere ise 2 ana soru olacak şekilde hazırlanmıştır. Görüşme öncesinde soracaklar hazırlanır fakat görüşmenin olağan akışına göre farklı soru sorulabilir böylelikle görüşmenin gidişatını etkileyebilir. Dolayısıyla görüşülen kişinin verdiği cevaba göre detaylara inebilir. Bu görüşme tekniği; sahip olduğu standartlık ve esneklik sayesinde araştırmalarda kolaylık sağlamaktadır (Türnüklü, 2000).

Formun hazırlanma sürecinde öncelikle konu ile ilgili alan yazın incelenmiş, soruların, çalışmanın amacına uygunluğu ve anlaşılabilirliği açısından üç alan uzmanının görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılarak formun

son şekli verilmiştir. Güvenirliği ise soruların açık, yönlendirici olmayan bir dille ifade edilmesi ve görüşme sürecinin her birey için aynı koşullarda yürütülmesiyle desteklenmiştir. Görüşmeler sırasında katılımcıların yanıtları ses kaydı ile alınmıştır, daha sonra yazılı metin hâline getirilerek içerik analizi yöntemiyle çözümleme yapılmıştır.

Araştırmada kullanılacak veri toplama aracının geçerliliğini artırmak amacıyla, asıl uygulama öncesinde ön görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda toplam 10 katılımcı (veli ve öğrenci) ile yapılan pilot görüşmelerde, mülakat sorularının anlaşılabilirliği, kapsamı ve uygunluğu test edilmiştir. Ön görüşmelerin sonucunda elde edilen geri bildirimler doğrultusunda görüşme formunda bazı düzenlemeler yapılmıştır. Velilerin önerileri dikkate alınarak forma, “Yukarıda verilen değerlere eklemek istediğiniz başka bir değer var mı?” ifadesi beşinci soru olarak eklenmiştir. Ayrıca, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerinin bilişsel ve duygusal gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak, “öz denetim” değerinin bu yaş grubuna uygun olmadığı değerlendirilmiş ve formdan çıkarılmasına karar verilmiştir. Ön görüşmelerden elde edilen veriler araştırmanın analizine dâhil edilmemiş, yalnızca veri toplama aracının geliştirilmesine ve araştırma sürecinin sağlıklı yürütülmesine katkı sağlamıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırma başlamadan önce görüşme yapılacak ilkokul velileri ve öğrencileri ile ön görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde çalışmanın amacı anlatılmış araştırmanın sonucunda elde edilecek verilerin hem yazılı hem sözlü olarak kullanılacağı belirtilmiş ve gerekli izinler alınmıştır. Mülakat esnasında ses kaydı alınacağı ve bu kayıtların hiçbir yerde yayınlanmayacağı katılımcıların bilgilerinin gizli kalacağı detaylı bir şekilde anlatılmıştır. Elde edilen veriler yalnızca araştırma amacıyla kullanılmış ve katılımcıların kimlikleri gizli tutulmuştur. Bu süreç, nitel araştırmalarda gizlilik ve güvenilirlik ilkelerinin sağlanması açısından önemlidir (Lincoln ve Guba, 1985). Görüşmeler istedikleri tarihte ve yerde yapılmış olup gerçek verilere ulaşabilmek için sohbet ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır. Görüşmelerde verilen cevaplar dikkatli bir şekilde yazıya geçirilmiş ve kontrol edilerek doğruluğu teyit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada verilerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan içerik analizi katılımcıların görüşlerinin detaylı bir

şekilde yorumlanması ve kategorileşmesi ile oluşur. Bu metodun temelinde yazılan ve söylenenlerin kategorileştirilmesi ve hangi sıklıkta kullanıldıklarının araştırılması yatmaktadır (Simon ve Burstein, 1985). Kategorilerin belirlenmesi içerik analizinde kritik öneme sahiptir. Bu kategoriler belirlendikten sonra genele doğru gidilmeli ve araştırmanın amacı doğru şekilde yansıtılmalıdır. Oluşturulan kategoriler zaman ve veri konusunda araştırmacıya çeşitli kolaylıklar sağlamaktadır (Çilingir, 2017). Sözlü kayıt altına alınan veriler yazılı şekilde düzenlendikten sonra içerik analizi kullanılarak yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın ana problemini “Ailelerin ve öğrencilerin değerler eğitiminde öncelik verdikleri değerler hakkında görüş ve düşünceler nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Araştırmadaki alt problemleri velilerin çocuklarına kazandırması gereken öncelikli değerler, bu değerlerin kazanılma sürecinde yaşananlar, öğrenciler için değerlerin kazanılma yolları, aileler ve öğrencilerin öncelikli değerler sıralamasının karşılaştırılması oluşturmaktadır.

- Çocuklara öncelikli olarak kazandırılması gereken temel değerler ile ilgili ebeveyn görüşleri nelerdir?
- Ebeveynlerin değerler eğitimi süreciyle ilgili düşünceleri nelerdir? (Çocukların zorlandıkları değerler, yaptıkları etkinlikler var mı?)
- Ebeveyn ve öğrencilerin değer sıralamalarındaki benzer ve farklı değerler hangileridir?
- Öğrenciler değerleri öğrenme kaynakları olarak neleri örnek göstermektedirler?

Alt Probleme İlişkin Bulgular

Katılımcılara “Çocuklarınıza ilk olarak hangi değeri öğretmenin doğru olduğunu düşünüyorsunuz? Neden bu değer önceliklidir?” sorusu yönelttiğimizde büyük çoğunlukla sevgi ve saygının ilk öğretilmesi gereken değer olduğu ortaya çıkmıştır. Değerler kendi aralarında çok farklı anlamları ve farklı amaçları olsa da bazı değerler ilk öğretilerek diğer kök değerlerin temelini oluşturmaktadır. Velilerin verdikleri cevaplara göre tablo hazırlanmıştır.

Tablo 3. Velilerde Öncelikli Öğretilen Değer

	f	%
Adalet	1	5
Diğer (Özgüven)	1	5
Dürüstlük	5	25
Saygı	4	20
Sevgi	8	40
Vatanseverlik	1	5

Elde ettiğimiz bulgulara göre sevgi değeri bağlılık, içsel duyguları ve sevme duygularını barındırdığından dolayı değerler arasında en önemli değer olduğunu söyleyebiliriz. Katılımcılardan aldığımız yanıtlara 8 veli görüşmeler esnasında sevgi değerinin ilk öğretilmesi gereken değer olduğunu belirtmiştir. Veli1 hem saygı hem de dürüstlüğün öğretilmesi gerektiğini, Veli2, Veli3 ve Veli4 sevginin tüm değerlerin temelini oluşturduğunu, Veli8 sevgi olmadan hiçbir değer oluşamayacağını vurgulamışlardır. Veli10, Veli 12 ve Veli 18 sevginin diğer kök değerlerle bağlantılı olduğunu ailede ilk önce sevginin öğretilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Veli19 güvenmenin sevgi ile kazanıldığını vurgulamıştır.

“Bir çocuğa ilk önce sevginin aşılması gerektiğine inanıyorum. Çünkü her şeyin temelini sevgi olduğuna inanıyorum. Geçmişin geleceğin iyiliğin kötülüğün her şeyin sevgiden geçtiğine inanıyorum” (Veli2).

Saygı, sevgi ve tavır önemli. Saygı ve sevgi diğer değerlerin de temeli. Çocuğa saygı ve sevgiyi öğretirim, bunlar adalet yardımseverlik değerlerini içerisinde barındırıyor onlar onun bir koludur. Çocuklarda elde etme arzusunun sabır ile oluşacağını düşünüyorum. Elde edilecek başarının veya hayatta kalmanın sabırla gerçekleşeceğini düşünüyorum. Bir anda başarıyı, her şeyi elde edemeyeceğini sabırla yavaş yavaş ilerleyerek elde edeceğini öğrenmeli (Veli3).

“Çocuklarıma ilk önce sevgi ve saygıyı öğretiyorum çünkü sevgi ve saygının olmadığı bir yerde diğer değerler olmaz” (Veli4).

“İlk önce sevginin öğretilmesi gerektiğine inanıyorum. Her değer temelinde sevgi yatar. Sevgi olmadan hiçbir değeri gerektiği gibi öğrenemez” (Veli8).

“Sevgi ve saygı. Bu iki değere sahip olan biri hem vatanını sever hem de ailesini sever ayrıca saygı doğal olarak dürüstlük ve adaleti de ortaya çıkarır. Kısaca sevgi ve saygı bu değerlerin temelidir” (Veli10).

“İlk öğrenmesi gereken değer sevgi olmalıdır. Sevgi olmazsa kendini, vatanını, arkadaşını ailesini sevmeyiz” (Veli12).

“Sevgiyi, çünkü çocukta sevgi olursa bütün değerleri benimser, önce sevgi olması lazım” (Veli18).

“Sevgi, bir çocuk sevilerek büyüdüğünde güvenmeyi öğrenir. Sevgi yoksa dünyaya güveni olmaz çocuğun. Sevgiyle büyüyen çocukta yardımsever bir çocuk olur” (Veli19).

Kök değerlerimizden saygı da elde ettiğimiz bulgulara göre kritik öneme sahiptir. Veli5, Veli7 ve Veli15 ise ilk olarak saygının öğretilmesi gerektiğini belirtmiş ve saygının olmadığı sosyal yaşamda diğer değerlerin olmayacağını söylemiştir. Veli20 saygı ile

çocukların daha iyi bireyler olacağı görüşündedir. Bu bulgular ile saygının toplumsal yaşamda uyum sağlamak için değerli bir yere sahip olduğunu anlaşılmaktadır.

“Çocuklarıma ilk olarak saygı duymayı öğretmenin doğru olduğunu düşünüyorum. Çünkü saygı beraberinde sevgiyi de getiriyor. Diğer tüm değerlerin temelinde saygının olduğunu düşünüyorum” (Veli5).

“İlk önce saygı, sevgi ve adalet olduğunu düşünüyorum. Bu değerler var ise diğer değerler de oluşur” (Veli7).

“Saygı her şeyin başıdır, saygı olmazsa hiçbir değer olmaz” (Veli15).

“Saygı. Saygısı olan bir çocuğun her şeyinin daha güzel olacağını düşünüyorum” (Veli20).

Katılımcılardan bazıları ayrıca dürüstlüğün ilk öğretilmesi gerektiğini düşünmektedir. Veli6 ve Veli9 dürüstlüğün kök değerler arasından en önemlisi olduğunu ve ilk bunun öğretilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Aynı diğer katılımcıların da farklı değerlerde ifade ettiği gibi dürüstlüğün diğer değerlerin temel taşı olduğunu belirtmişlerdir. Veli16 ise dürüst olan çocuğun adaleti, vatanseverliği saygı ve sevgiyi de içinde barındıracağını vurgulamıştır. Veli17 dürüstlüğün vicdani ve ahlaki bakımdan çok önemli olduğunu ve dürüstlüğün iyi bir insan inşa edeceğini belirtmiştir. Vicdan ve merhametin dayanağının dürüstlük ilkesi olduğu ortaya konmuştur.

“Dürüst ve saygılı olması” (Veli1).

“Öncelikle dürüst olmasını istiyorum, en önemlisi dürüst olması. Sevgiyi öğrenmesini istiyorum, sevmenin ne demek olduğunu bilirse diğer değerleri daha kolay kavrayacaktır” (Veli6).

“Dürüstlük olduğunu düşünüyorum diğer değerlerin dürüstlükle alakalı olduğunu düşünüyorum. Dürüst olan çocuğun adaletli olacağını iyi bir dost olabileceğini düşünüyorum” (Veli9).

“Çocuklarıma ilk olarak dürüstlük değerini öğretiyorum. Dürüst olan adaletli olur, sorumluluk sahibi olur vatanını sever, saygı ve sevgi barındırır” (Veli16).

Ben ilk önce olarak dürüstlüğün öğretilmesi gerektiğini düşünüyorum çünkü dürüstlükten hiçbir zaman zarar geleceğini düşünmüyorum. Dürüst insan her zaman vicdani ve ahlaki olarak iyi bir insan olur. Yani dürüst olan insan her zaman her yerde kazanır, eninde sonunda kazanır diye düşünüyorum. Bundan dolayı da vicdan ile dürüstlüğün merhameti de beraberinde getirdiğini düşünüyorum (Veli17).

Toplumsal bakımdan önemli bir kök değer olan vatanseverlik katılımcılar açısından da önemle vurgulanmıştır. Veli11 vatanseverlik duygusunun sevgi ile hem

bireysel hem toplumsal değerleri bir araya getireceğini vurgulayarak ilk öğretilmesi gereken değer olduğunu söylemiştir.

“Vatanını sevmesini öğretirim. Vatanını seven insan herkesi ve her şeyi sever. Her zaman adaletli ve dürüst olmasını isterim. İlk önce dürüst olmasını adaletli olmasını öğretirim. Bunları yaparsa her değeri öğrenir” (Veli11).

Adalet hakkın gözetilmesi ve bu haklara sahip çıkmaktır. Güvenin ve doğruluğun adalet ile sağlanmasından dolayı toplumsal değerlerimizin başında gelmektedir. Veli14 adalet değerinin sevgi ve saygıdan önce geldiğini savunmuştur. Çocukları arasında adaletsiz davranması durumunda sevgi ve saygının önemini yitireceğini belirterek bu değer en önemli değer olduğunu belirtmiştir.

“İlk olarak adalet değerini öğretirim. Adaletin olmadığı yerde diğer değerler yoktur. Adalet yanında diğer değerleri de kazandırır. 3 çocuk annesi olarak sevgi verirken, saygı verirken, bu çocuklar arasında adaletsiz davransam diğer değerlerinin zayıflamasına neden olur” (Veli14).

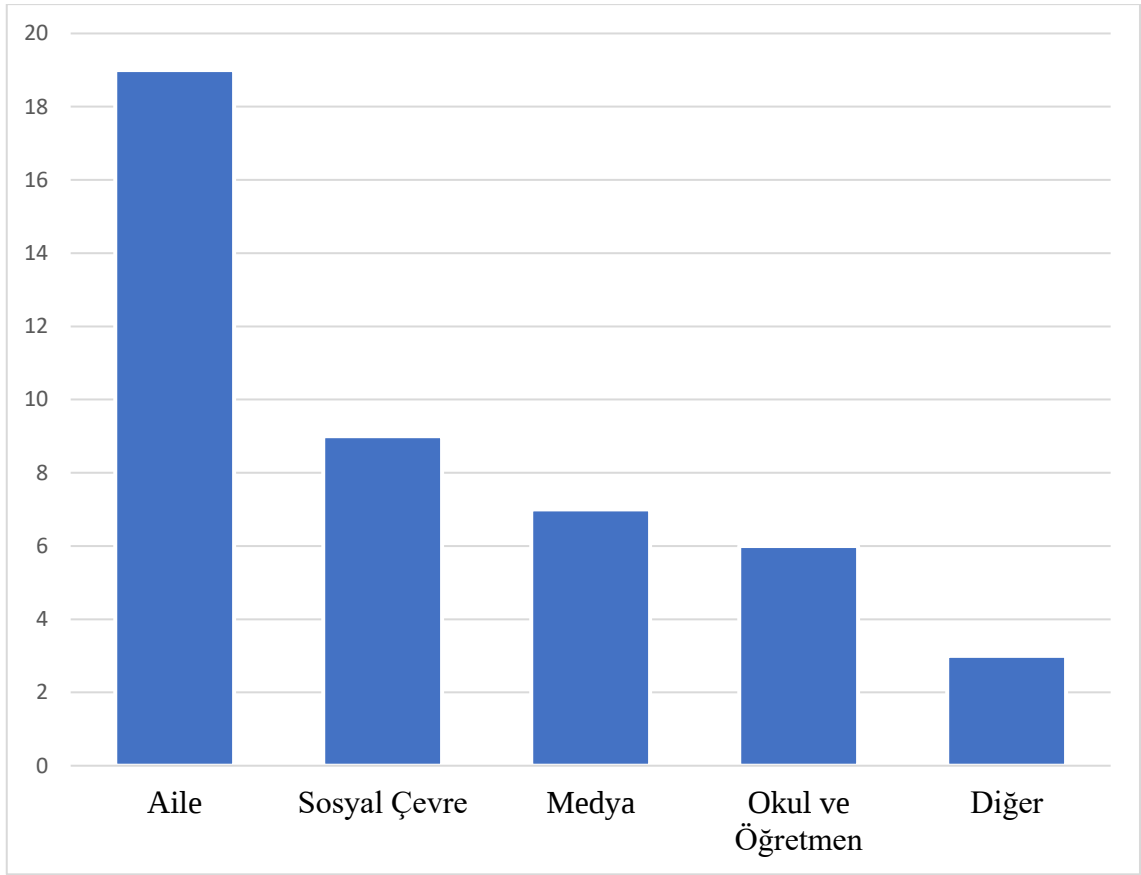
Katılımcıların diğer görüşleri aşağıda yer almaktadır.

“İlk olarak özgüvenli olmayı öğrettim. Özgüvene vakit ayırdım. Özgüven çocukların gelişimi açısından çok önemli” (Veli13).

Alt Probleme İlişkin Bulgular

3. soru olarak katılımcılara “Çocuklarınız değerleri nasıl öğrendiklerini düşünüyorsunuz? Ailenin değerler eğitimindeki yeri nedir? Sosyal çevrenin yani arkadaşlarının ya da sosyal medyanın değer öğretiminde yeri var mı?” diye sorulmuştur.

Katılımcıların belirttiğine göre çocukların değerler eğitiminde en temel ve belirleyici unsuru ailedir ve bu kök değerleri çocuklar ilk olarak ailede gözlemleyerek öğrenmektedir. Ailede kazanılan değerler, okulda öğretmenler tarafından desteklenmekte, sosyal çevrede ve arkadaş ilişkilerinde uygulanmakta ve değişip şekil almaktadır. Sosyal medya ve televizyonun çocuklarda değerler eğitiminde genellikle olumsuz etkisi olduğu görüşü bildirilmiştir. Değerler eğitiminin öğrenilmesi sürecinde aile, okul ve sosyal medyanın sırası ile etkileşimi bulunmaktadır. Çocuklarda ailede başlayan değerler eğitimi okul ve arkadaş çevresi edinilmesi ile farklı boyutlara dönüşmektedir.

Şekil 1. Aileye Göre Çocukların Değerleri Öğrenme Kaynakları

Katılımcıların tamamına yakını Şekil 1.' de görüldüğü gibi değerler eğitiminin ilk ve en önemli kaynağının aile olduğunu belirtmiştir. Veli1, Veli9, Veli17, Veli20 ailenin değerler eğitiminde ana unsur olduğunu, çocukların aileden gördüğü davranışları yansıttıklarını ve örnek aldıklarını belirtmişlerdir. Veli3, Veli6, Veli8 çocukların saygı, sevgi, sorumluluk ve dürüstlük gibi kök değerleri önce evden öğrendiklerini dile getirmiştir. Veli17 ise araştırmada çocukların iyi birer gözlemci oldukları ve ailesini yansıttıkları dile getirmiştir.

Ailelerimiz gözlemleyerek öğreniyorlar, kime nasıl davranması gerektiği büyüklere saygılı olması gerektiği, kimsenin hakkına girmemesi adaletli olması için aile içinde anne baba olarak öğretiyoruz. Sosyal medyadan da öğreniyorlar faydalı ve faydasız yönleri de var ama günümüzde dikkat edilmesi gerekiyor” (Veli4).

“Değerler eğitimi ilk önce ailede başlar. En önemli değerleri ailede aldıktan sonra bu eğitim bütün hayatı boyunca önüne çıkacaktır” (Veli7).

“Aileden öğrendiği zaman değerleri daha iyi öğreniyor. Aile çocukların bakımı ve iyi yetiştirilmesi çocuklara kültürel değerlerinin kazandırılması için değerlidir” (Veli13).

“Aileden öğreniyorlar. Sosyal medya ve sosyal çevreden bir yere kadar öğreniyorlar ama her şeyi aileden öğreniyorlar” (Veli15).

“Çocuklar değerleri ilk önce ailede öğrenmeye başlar. Ama bu konuda medyanın da çok katkısı var. Arkadaş çevresi okul da önemlidir. İlk önce aile daha sonra medya ve arkadaş çevresi etkili oluyor” (Veli16).

“Çocuklara değer anne ve baba verir sonra çevre verir öğretmeni verir çocuk büyüdükçe yaşadığı süre boyunca herkesten değer görmelidir diye düşünüyorum” (Veli18).

“Ebeveynlerden yani annelerden babalardan öğreniyorlar bizi rol alıyorlar. Bizden ne görürse çocuklar onu yapıyorlar. Sosyal çevrenin ve sosyal çevrenin ve sosyal medyanın da yeri yok” (Veli19).

Sosyal çevre de katılımcılar tarafından değerler eğitimi öğrenme sürecinde başta gelen unsurlardan birisi olarak gösterilmiştir. Veli1, Veli2, Veli14, Veli17 çocukların aileden öğrendikleri değerleri sosyal çevre ve arkadaş ilişkileriyle uygulama fırsatı buldukları belirtmiştir. Veli3 ve Veli12 tarafından sosyal çevrenin olumlu katkılarının yanı sıra çocukların yanlış davranışlarla da karşılaşabileceği dile getirilmiştir. Sosyal çevre ve arkadaşların çocuklarda değer kavramını aileden öğretilenden farklı bir şekilde değiştirebileceği ifade edilmiştir. Veli16, Veli18, Veli20 de sosyal çevredeki arkadaşların aile eğitiminden sonra çocuklarda değer öğrenilme kaynakları arasında olduğunu söylemiştir.

Çevreden gördüklerini kendi hayatlarına uygulayarak hayata geçirdiklerini düşünüyorum. İlk başta ailesinden evdeki bireylerden gördüklerini hayata geçirdikleri zaman kendilerine bir şey kattıklarına inanıyorum. Sosyal çevresi, arkadaşları, öğretmenleri sosyal medyada gördüğü şeylerde aynı bu şekilde ilerliyor. İlk önce görüyor daha sonra o farklılıkları kendi üzerine katıyor (Veli2).

Çocuklar bu değerleri tabii ki aileden alıyor. Aile nasıl bir yol izliyorsa nasıl bir hayatı varsa çocukta o yönde ilerliyor. Ailenin kattığı düşündüğü şeyler çocuğun bildiğin aynası yani çocuk ailenin aynası diye düşünüyorum. Tabi ki arkadaş çevresi, sosyal çevresi, değerleri sosyal çevresindeki ilişkilerine de yansıyor. O şekilde ona göre yol aldığını düşünüyorum. Kendisi de zaten ailesinden aldığı terbiyeyi diğer arkadaşının arasındaki terbiyeyle kıstas yaparak iyi kötüyü de öğreniyor. O yüzden ilk önce bence aileden alıyor, aileden sonra sosyal çevreden alıyor (Veli17).

Günümüzde sosyal medyanın ilkökul çocukları tarafından da kullanıldığı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Veli6, Veli10 ve Veli20 sosyal medya ve televizyonun değerler eğitiminde etkileri olduğunu belirtmiştir. Veli3 sosyal medyada öğrenile bazı olumsuz hareketlerin çocuklarında kötü örnek oluşturduğunu belirtmiştir.

Veli4 ise sosyal medyanın olumlu ve olumsuz yönleri olduğunu, değerler eğitimi sürecinde dikkat edilmesi gerektiğini söylemiştir. Veli6 sosyal medya yerine sosyal çevreden değerler eğitimini öğrenmesinin çocuklarda daha iyi olacağını belirtmiştir. Sosyal medyanın olumsuz etkileri olduğunu belirtmiştir. Veli12 bazen sosyal medyada gördüklerinin aile içinde söylenenlerden ve yapılanlardan daha etkili olduğunu dile getirmiştir.

Aile değerlerde etğinde bir numara çok önemlidir. Sevgi saygı sorumluluk yardımseverlik ailede öğrenebilir. Aileden öğrenip sosyal çevrede farklı evirilebilir. Sosyal çevrede çocuk aileden öğrendiğini değiştirebilir veya bunun güzel biçimde üstüne ekleyebilir. Örneğin çocuk ailede dürüstlük değerini güzel öğreniyor. Bunun önemli olduğunu farkına vararak öğrenmiş. İleri zamanda arkadaşları sıkıştığında yalan söylemenin normal olduğunu, ya da sosyal medya beyaz yalan adı altında örnekler gösterilerek çocuklarda yalan gibi değerlerin de ortaya çıkmasına neden oluyor. Ailede öğretiyoruz fakat sosyal çevre de etkili oluyor (Veli3).

Çocuklarımız önce bizlerden ailelerden öğreniyor. Bizim buradaki faktörümüz saygı olup ve sorumluluklarımızı yerine getiren adaletli bir aile olursak onlara daha faydalı oluruz. Sosyal medyanın değerler eğitiminde olumsuz etkileri olduğunu düşünüyorum. Günümüz çağında sosyal medya çocukları kötü etkiliyor. Sosyal medya yerine sosyal çevreden öğrenmesini isterim. Çünkü birbirlerine saygılı davranmayı daha iyi öğrenebilirler (Veli6).

“Elbette ilk olarak ebeveynlerin bu değerleri sergilemesi gerekir. Çağımızda sosyal medyanın da dikkate değer bir etkisi olduğu söylenebilir” (Veli10).

“Çocukların değerleri aileden öğrendiklerini düşünüyorum. Ailenin değer eğitiminde yeri önemlidir. Ahlaklı güzel bir çocuk yetiştirmek ilk aileden başlar. Sosyal medyanın sosyal çevrenin de etkisi vardır” (Veli20).

Katılımcılar değerlerin öğrenme sürecinde öğretmenlerin ve okulun da büyük etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Veli1, Veli5, Veli12 değerlerin okulda öğretmenler aracılığıyla öğretildiği ifade etmiştir. Veli12 değerler eğitiminde ilkökul öğretmenlerinin çok önemli bir rol üstlendiğini belirtmiştir.

“Ailesinde ilk önce sonra çevresinde, okulda, arkadaş ilişkilerinde ve tabiki tv, sosyal medya etkisi de var” (Veli1).

“Her çocuk gibi benim çocuklarımda ilk önce bu değerleri evde anne babasında aynı zamanda okulda öğretmenlerinden öğreniyor” (Veli5).

“Aileden geçtiğini aile ilişkilerinde gördüklerinin çok etkisi olduğunu düşünüyorum. Okul arkadaşları ilkökul öğretmeni çok önemlidir. Sosyal çevre ve arkadaşları, sosyal medyada gördüğü şeyler bizim söylediklerimizden daha etkili olabiliyor” (Veli12).

Aile, okul, arkadaş çevresi ve sosyal platformlar hariç başka unsurların da değerler eğitiminde etkili olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Veli8 çocukların

okuduğu kitaplardan da önemli olduğu ve bu çerçevede değerler eğitime etkisi olduğunu belirtmiştir. Veli9 ise günlük yaşamlarının, gördüklerinin ve izlediklerinin de etkisini belirtmiştir. Veli14 ise çevre ve dış faktörlerin etkisini vurgulamışlardır.

“Aile içi davranışlar okuduğu kitaplar ve gittiği okul bu değerlerin öğrenilmesinde en önemli faktörlerdir. Her değer temeli aileden gördüğü hareketler ve duyduğu şeylerden başlar o yüzden en önemli olanı aile ile birlikte öğrenmelidir” (Veli8).

“Çocuklar bu değerleri yaşayarak görerek izleyerek öğrenir. Ailenin değerler eğitiminde yeri çok önemlidir. Ailede sağlanamayan bir değer çocukta kazandırılmaz. Örneğin yalan konuşulan saygı gösterilmeyen bir ailede çocuğun saygılı dürüst olacağını düşünmüyorum” (Veli9).

“Aile değerler eğitiminin başlangıcıdır. Tüm çocuklar bu değerlerin temelini aileden alırlar. Sosyal çevrenin değerler eğitiminde tabii ki etkisi vardır. Her ne kadar değerleri ailede alsak da bulunduğumuz çevre dış faktörler değerlerin şekillenmesine etki eder” (Veli14).

Alt Probleme İlişkin Bulgular

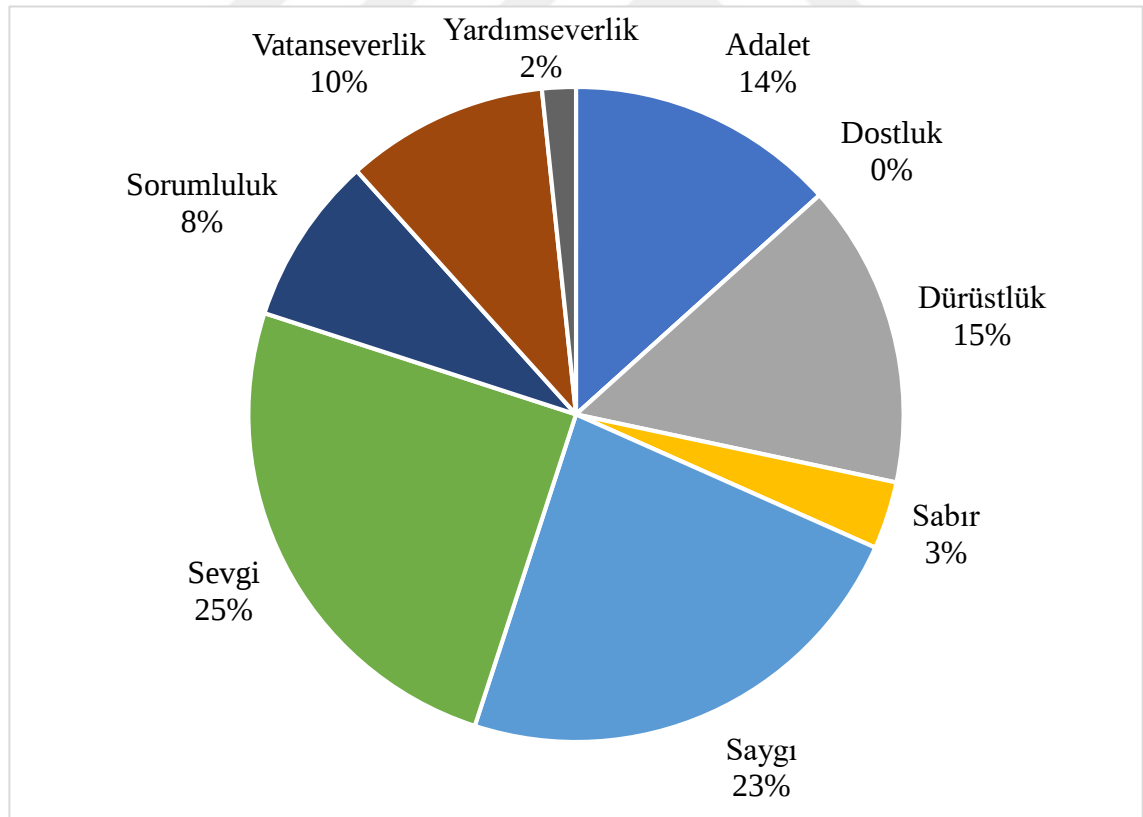
“Aşağıdaki değerleri sizin için önemli olandan başlayarak sıralar mısınız” sorusu yönelttiğimiz velilere ve öğrencilere 9 adet kök değer verilmiştir. Bu değerler alfabetik sıra ile “adalet, dostluk, dürüstlük, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” şeklindedir. Velilerin ve öğrencilerin hangi değere daha fazla önem verdiği sonucuna ulaşılması planlandı. Toplamda 20 veli ve öğrencisine yönelttiğimiz soru için öncelik sıralamasına göre tablolar hazırlandı.

Tabloda veliler V1 (1. Veli), V2 (2. Veli) gibi kısaltılarak yazıldı. Bu tablo, velilerin belirli değerleri önem sırasına göre 1’den 9’a kadar derecelendirmeleri sonucunda elde edilen bulguları ortaya koymaktadır. Sıralamada 1 en önemli, 9 ise en önemsiz değeri ifade etmektedir. Çalışmanın amacı, velilerin hangi değerleri öncelikli gördüğünü ve hangi değerleri görece daha az önemsediklerini belirlemektir. Velilerin sırası ile söylediği değerlerden ilk ifade edilen değere yani en önemli değere 1, bir sonra ifade edilen değere 2 olacak şekilde 9 numaraya kadar sıralanmıştır.

Tablo 4. Velilerde Değerler Sıralaması

Değerler	V1	V2	V3	V4	V5	V6	V7	V8	V9	V10	V11	V12	V13	V14	V15	V16	V17	V18	V19	V20
Adalet	8	6	5	4	7	5	3	4	1	2	2	4	3	1	7	2	2	6	7	7
Dostluk	7	5	9	5	5	6	7	8	4	9	9	7	8	9	6	4	8	5	8	8
Dürüstlük	5	9	4	6	3	1	5	3	9	5	3	2	4	3	4	1	1	4	4	2
Sabır	6	8	3	9	8	9	6	5	5	6	4	9	6	5	5	7	9	3	6	9
Saygı	1	3	1	2	2	3	1	6	6	4	5	5	1	2	2	6	3	2	2	1
Sevgi	2	1	2	1	1	2	2	1	8	3	8	1	2	6	1	5	4	1	1	3
Sorumluluk	3	4	8	3	4	4	4	2	2	7	6	6	9	4	3	9	5	9	5	6
Vatanseverlik	4	2	7	7	9	8	8	7	3	1	1	3	5	7	8	3	6	7	9	4
Yardımsеverlik	9	7	5	8	6	7	9	9	7	8	7	8	7	8	9	8	7	8	3	5

Tablodan görüldüğü üzere sevgi değeri 8 kişi, saygı değeri 5 kişi ve dürüstlük değeri ise 3 kişi tarafından en önemli değer olarak ilk sırada söylenmiştir. Velilerin değer sıralaması göre yine sevgi değeri 15 kişi, saygı değeri 14 kişi, dürüstlük değeri ise 9 kişi tarafından en önemli ilk üç değer olarak belirtilmiştir. Şekil 2. velilerin değer sıralamasındaki ilk üç değere göre hazırlanmıştır.

Şekil 2. Velilerde İlk Üç Değer Sıralaması Grafiği

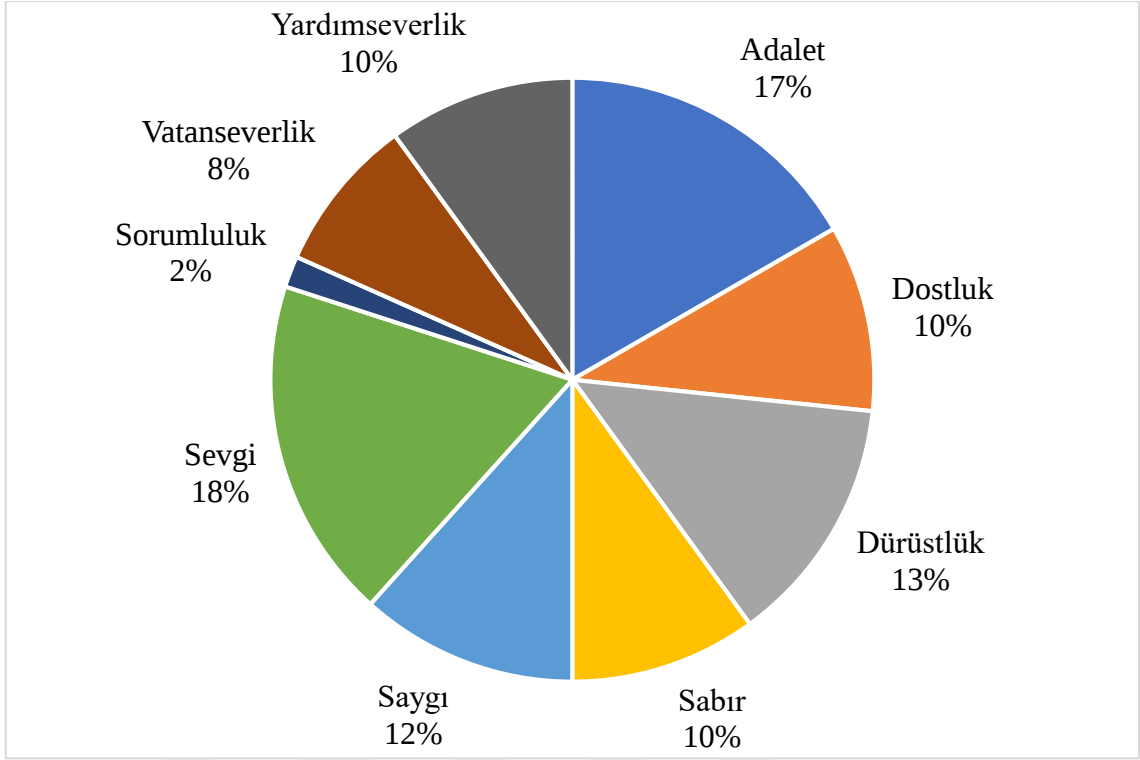
Tablodaki ve şekildeki veriler incelendikten sonra ebeveynlerin en önemli olarak belirlediği değerler sırası ile sevgi, saygı ve dürüstlük değerleridir. Yine yapılandırılmış görüşme formu ile elde ettiğimiz tablolaya göre yardımseverlik 4 kişi, dostluk 4 kişi ve sabır değeri 4 veli tarafından değerler sıralamasında en sonda söylenmiştir. 16 kişi yardımseverliği 12 kişi dostluğu 8 kişi sabır değerini değerler sıralamasında son üç değer arasında göstermiştir.

Öğrencilerin hangi değerleri öncelikli gördüğünü ve hangi değerleri görece daha az önemsediklerini belirlemek amacıyla sorduğumuz soruya göre tablo hazırlandı. Tablo, ilkokul 3. Ve 4. Sınıf öğrencilerinin belirli değerleri önem sırasına göre 1’den 9’a kadar derecelendirmeleri sonucunda elde edilen bulguları ortaya koymaktadır. Ö1 (1. Öğrenci), Ö2 (2. Öğrenci) gibi kısaltmalar kullanılmıştır. Sıralamada 1 en önemli, 9 ise öğrencilerin değerler sıralamasında sonuncu olan değerini ifade etmektedir.

Tablo 5. Öğrencilerde Değerler Sıralaması

Değerler	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5	Ö6	Ö7	Ö8	Ö9	Ö10	Ö11	Ö12	Ö13	Ö14	Ö15	Ö16	Ö17	Ö18	Ö19	Ö20
Adalet	2	7	5	9	6	1	2	3	3	1	1	1	4	1	7	2	5	6	7	6
Dostluk	3	5	1	7	3	3	5	7	8	5	2	7	8	9	2	9	6	5	6	5
Dürüstlük	1	4	7	8	2	4	3	2	1	4	4	5	7	3	4	1	1	4	5	4
Sabır	4	8	2	4	9	5	4	5	7	6	8	6	2	5	3	3	8	3	9	3
Saygı	5	9	9	3	4	9	9	1	9	8	9	9	3	2	9	8	9	2	3	2
Sevgi	6	1	6	1	1	2	7	9	5	7	3	3	1	8	1	4	7	1	2	1
Sorumluluk	7	6	8	2	7	6	6	4	6	9	5	4	9	4	8	5	4	9	4	7
Vatanseverlik	8	3	4	6	8	8	8	6	2	2	7	2	5	6	6	7	3	8	8	8
Yardımseverlik	9	2	3	5	5	7	1	8	4	3	6	8	6	7	5	6	2	7	1	9

Tablodan görüldüğü üzere sevgi değeri 7 kişi, adalet değeri 5 kişi ve dürüstlük değeri ise 4 öğrenci tarafından en önemli değer olarak ilk sırada söylenmiştir. İlkokul öğrencilerinin değer sıralamasına göre yine sevgi değeri 11 kişi, adalet değeri 10 kişi, dürüstlük değeri ise 8 kişi tarafından en önemli ilk üç değer olarak belirtilmiştir. Şekil 3. öğrencilerin değer sıralamasında verdikleri cevaplardan ilk üç değere göre hazırlandı.

Şekil 3. Öğrencilerde İlk Üç Değer Sıralaması Grafiği

Tablodaki ve şemadaki veriler incelendikten sonra öğrencilerin en önemli olarak belirlediği değerler sırası ile sevgi, adalet ve dürüstlük değerleridir. Yine yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile elde ettiğimiz tablolaya göre saygı 9 öğrenci ve sorumluluk 3 öğrenci tarafından değerler sıralamasında en sonda söylenmiştir. 11 öğrenci saygı, 9 öğrenci vatanseverlik, 8 öğrenci ise sorumluluk değerlerini değerler sıralamasında son üç değer arasında göstermiştir.

Öğrenci ve velilerin verdiği cevaplara göre sevgi değerinin en önemli değer olduğu ortaya çıkmıştır. Veliler sevgi harici saygı ve dürüstlük değerlerini daha çok önemserken öğrenciler ise adalet ve dürüstlük değerlerini ön plana çıkarmıştır.

Katılımcılara “Çocuklarınızın değerleri öğrenme sürecinde yaşadığınız deneyimlerden bahseders misiniz, yaşadığınız zorluklar ya da kolayca farkındalık kazandığı değerler var mı? Örnekler verebilir misiniz?” diye soru yönetilmiştir. Araştırmamızda 20 veli ile yaptığımız yarı-yapılandırılmış görüşme formu ile elde ettiğimiz verilere göre sevgi, saygı, yardımseverlik, dürüstlük gibi değerler kolay öğrenilirken; sabır, adalet ve sorumluluk değerlerinin öğretilme sürecinde zorluklarla karşılaşıldığı belirtilmiştir. Öğrenme sürecini etkileyen farklılıklardan bahsedilmiştir. Ayrıca aile içi model olma, yaşantılar ve okulda öğretmen desteği öğrenme sürecini

olumlu yönde etkilediği bulgularına ulaşılırken, arkadaş çevresi ve medyanın olumsuz etkiler oluşturabildiği görülmüştür.

Veli7 ve Veli14 sevgi ve saygı değerlerini çocukların iyi birer gözlemci olması sebebiyle aile içinde kolayca yaşayarak öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Veli7 yardımseverliği aile içinde öğrenildiğini, Veli3 yardımseverlik değerini yine aile içinde örneğin yemek yaparken öğrenildiğini, Veli20 ise ihtiyaç sahipleri için sadaka kutusunda para biriktirerek yardımseverliği öğrettiğini belirtmiştir. Veli6 ise çocukların aile ortamında büyümesinin değerler eğitiminde kritik role sahip olduğunu belirtmiştir. Anneanne ve dede ile büyüyen çocuğunun onlarla haber izleyerek vatanseverlik değerini kazandığını, kardeşine abla olarak yaklaşmayı öğrettiklerinde sorumluluk değerini kazandığını ifade etmiştir. Veli9 dürüstlük değerini yalan söylediklerini fark etmelerinden dolayı çabuk öğrendiklerini, Veli7 dürüstlüğün daha somut bir değer olduğu için daha kolay öğrenildiğini Veli17 ise çocuğuna dürüstlüğün doğru bir ilke olduğunu öğreterek daha kolay kavradığını ifade etmiştir.

Zor öğrendiği değerler var adalet mesela tamamen kendinin haklı olduğu konular olduğunu düşünebiliyor karşıdakinin haksız kendinin hep haklı olduğunu düşünüyor. Vatanseverlik okuldan yavaş yavaş elde edildiğini yeni farkına vardığını düşünüyorum. Vatanseverliğin şu ana kadar farkında değildi. Dostluğu arkadaşlarıyla elde etti. Yardımseverliği ailede aldı, mesela yemek yaparken yardım etmesi gibi bir şeyler ile uğraşırken bende yardım edebilir miyim diye farkındalık kazandı. Sorumluluğu kedisinin mamasını vermesiyle öğrendi. Sabır değeri yeni öğreniyor. Her şeyi hemen yapalım istiyor. Biz sabretmesini söylediğimizde bazen olgunlukla karşılarken bazen sabretmek istemiyor. Saygı ve sevgiyi hem ailede hem de arkadaşlarıyla yaşarken öğrendi (Veli3).

Değerler öğrenme süreci çocuktan çocuğa farklılık gösterir. Bulunduğu ortam yaşadığı aile ortamı çok önemli. Aile ortamında daha özgün yetişebileceğini düşünüyorum. Anneanne dede babaanne ile birlikte büyüdüğü için bu tarz sıkıntılar yaşamadık. Aynı zamanda kardeşi olduğu için abla olduğu için sorumluluk duygusu kazandı. Paylaşma konusunda ve çocuklara daha merhametli davranabiliyor. Bu da onu olumlu yönde etkiledi. Farkındalık kazandığı değerlerden birisi de vatanseverlik. Aile büyükleri ile birlikte aynı ortamda büyüdüğü zaman haber izlediği zaman devletimiz ile ilgili geçmişe dönük alıntılar da öğreniyor bu şekilde vatanseverlik duygusu artıyor (Veli6).

“Çocuklar anne ve babada ne görürse onu işler. Beraber ailede gördüğü saygı aşılana çocuk aynısını çevresine yansıtır. İlk önce saygı ve sevgiyi, yardımlaşmayı yaşatlarına karşı merhametli olmayı büyüklerini sevmeyi öğrenir muhtaç olanlarla yardımlaşmayı öğrenir” (Veli7).

“Çocuklarla öğrenme sürecinde daha çok dürüstlük değerini çabuk öğreniyorlar. Çünkü yalan söylendiğinde hemen farkına varıyorlar. Daha somut bir değer. Bu yüzden çabuk kavlıyorlar başka kişi yalan söylediğinde yanlış olduğunu farkına varıyorlar” (Veli9).

Değerlerin öğrenilmesi sırasında büyük çocuklar yaşından dolayı sosyal ağlar ile erişimi daha çabuk oluyor. Adalet değerinin öğrenilmesi ile küçük kardeş büyük kardeşinden

saygı beklemek zorunda ve bu eğitimi öğrenmesi zorlaşabiliyor. Saygı ve sevgi kolay edinilen değerlerdendir. Aile içi yetişkinlerin birbirine gösterdiği saygı ve sevgiyi gözlemleyerek daha çabuk öğreniyorlar. Saygı ve sevgi diğer değerler gibi açıklanmasına gerek yok yaşanarak öğreniliyor (Veli14).

“Yardımseverlik. Biz oğlumla beraber sadaka kutusu yaptık. Biz oğlumla düzenli olarak para biriktiriyoruz ve ihtiyacı olan birisine veriyoruz” (Veli20).

Katılımcılar en zor öğrenile değerın sabır olduğunu belirtmişlerdir. Veli2 çocukların heyecanlı olmasından dolayı, Veli3 ise çocuğunun her istediğini hemen yapmak istediği için sabır değerlerinde zorlandıklarını ve sabır değerinin geç olgunlaştığını ifade etmişlerdir. Veli13 ve Veli 15 de yine sabır değerinde çok zorlandıklarını çocukların aceleci olduğunu dile getirmiştir. Veli3 çocuğunun hep kendini haklı gördüğünü bu yüzden adalet değerinde zorlandığını, Veli14 ise iki kardeş arasında paylaşımsal sıkıntılar çıktığını adalet değerini öğretirken bu yüzden zorlandığını belirtmiştir.

“Sabır gerçekten öğrenmesi zor olan değerlerden birisi. Heyecanlılar hemen her şey olsun istiyorlar” (Veli2).

“Evet sabırlı azimli çalışkanlık değerlerinde zorlandım” (Veli13).

“Sabır, çocuğum çok sabırsız çok zorlanıyorum bu süreçte. Her şeyin bir an önce olmasını istiyor” (Veli15).

Değerlerin büyük bölümünün temeli aile tarafından atıldığı bulgusuna ulaşıldı. Veli7 çocukların ailesinden ne öğrenirse ne görürse onu yansıtacağını örneğin saygıyı, sevgiyi ve yardımlaşmayı aileden öğrendiğini belirtmiştir. Veli11 ise çocukların aileyi rol model aldığını, aileden öğrendiği değerlerin daha kalıcı olduğunu, aileden gözlemlediklerini çevresine ve arkadaşlarına yansıttığını dile getirmiştir. Veli 18 ise çocukların ailenin yanı sıra çevresindeki insanları da gözlemleyerek o değerleri benimsediklerini belirtmiştir. Veli5 çocuklarına günlük hayatta yaşanan olaylarla ilgili birebir değerlendirme yaparak durumun iyi veya kötü yanlarını açıkladıklarını ve böylece bu değerleri öğrettiklerini belirtmiştir. Veli12 yine zor öğrenilen fakat daha sonra okulda çocuğunun öğrendiği değer olarak sorumluluk değerini dile getirmiştir. Çocuğunun sorumluluk değerini okulda verilen ödevler sayesinde öğrendiğini belirtmiştir. Veli1 ve Veli16 arkadaş çevresinin değerler öğreniminde etkili olduğunu dile getirmiştir. Çocukların arkadaş ve okul ortamında etrafındaki diğer çocuklara bakarak söylenenden farklı davrandığını bazen fark etmeden de değer kavramlarını yanlış şekilde yönlendiğini belirtmişlerdir. Kendilerinin olmadığı ortamda öğretilenden veya doğru olandan farklı

davrandıkları bulgularına ulaşıldı. Veli19 ise öğrenme sürecinde zorluk yaşamadığını belirtmiştir.

Çocuklara değerleri öğretiyoruz fakat ilkokula gittiğinde ve okul ortamında farklı arkadaşlarından gördüğü şeyleri kendisinin öğrendiği harici kolay olanı yanlış olanı seçebiliyor doğru olanı yaşam şeklimizi anlatarak karşıdaki arkadaşının davranışının yanlış olduğunu söylüyoruz. Bizim olmadığımız ortamda çevresindeki insanlar değerlerini etkiliyor. Biz ne kadar öğretsek de dışarı ortamda karşıdaki kişinin doğru olduğunu düşünebiliyor. Bu da zorluklar sıkıntılara sebep olabiliyor biz fark etmeden de öğrenebiliyor (Veli1).

“Çocuklar değerlerini öğrenmeye bebeklikten başlıyor, başkalarına saygı duymayı öğretiyoruz, yani arkadaşıyla oyun oynarken onun alanına saygı duyması gerektiğini öğretiyoruz” (Veli4).

“Elbette her anne babada olduğu gibi bu değerler yaşanmışlıklar ile öğreniliyor. Günlük hayatta karşılaştığı olaylar üzerinden konuşarak açıklama yaparak bu olayların olumlu veya olumsuz yanlarını sebep ve sonuçlarıyla değerlendirerek bu değerleri hayata geçmesini sağlıyoruz” (Veli5).

“Bazen yaşlarından dolayı bazı şeyleri anlamak ve kabul etmek zor geliyor. Ama bir zaman sonra kendileri de uyumlu yaşamak için bu değerleri saygı duymaları ve nasıl topluma uyum sağlayacakları hakkında kolay adapte oluyorlar” (Veli8).

“Çocuklar sandığımızdan çok daha dikkatli ve iyi bir gözlemcilerdir. Ben de annelik deneyimimde kendimden birçok özelliğin çocuklarımda da belirdiğini görebiliyorum” (Veli10).

Bu değerleri aileden daha kolay öğreniyorlar, onları örnek alıyorlar. Aile öğretirse daha kalıcı olur ve çocuk bu değerleri daha çok dikkate alır. Çocuklara aile örnek olmalı çocuklar örnek olarak kendisine aileyi seçiyor onları gözlemliyor onlardan öğrendiğini arkadaşlarına ve çevresine sergiliyor (Veli11).

“Tabii zorluklar oluyor. Arkadaşları akran zorbalığı ile sizin öğrettiğiniz değerlerden farklı bir şekilde yönlendiriyor. Bizim kazandırmaya çalıştığımız değerden ziyade bazen öğretmenin verdiği ödev ile daha etkili oluyor ve sorumluluk sahibi oluyor” (Veli12).

“Çocukları sen ne kadar doğru aşılama çalışsan da arkadaş çevresi ve medya daha etkili oluyor. Sen ne kadar doğru öğretsen de yanlış şekilde yönlendirebiliyorlar” (Veli16).

Dürüstlük ilkesi için; mesela kızıma yanlış bir şey yapmış olsam bile bir şey yanlışsa bile bana muhakkak doğruyu söyle her zaman dürüst ol, dürüst ol ki ben de ona göre seni bileyim sen de kendini bil ona göre davran şeklinde söylemişimdir. O yüzden kızım yanlış bir şey yapsa bile yanlış yaptığını her zaman söylüyor ya da söylemeye gayret ediyor (Veli17).

“Çocuklar anne, baba, çevreyi örnek alıp benimserler” (Veli18).

“Zorluk yaşamadım” (Veli19).

Katılımcılardan öğrenci velilerine verilen dokuz kök değer harici “Verilen değerlere eklemek istediğiniz değer var mı?” sorusu yöneltilmiştir. Velilere, çocuklara öğretilmesi gereken değerlere ek olarak başka hangi değerlerin önemli olduğunu düşündükleri sorulmuştur. Katılımcılardan bazıları farklı türlerde ek değerler önerirken, yarısından fazlası mevcut değerlerin yeterli olduğunu ifade etmiş ve yeni bir değer sunmamıştır. Elde edilen bulgulara göre önerilen değerlerin başında çevre ve hayvan sevgisi gelmektedir. Çalışkanlık ve azim, cesaret ve empati gibi değerler de önerilmiştir.

Veli1 ve Veli19 doğa ve hayvan sevgisinin de eklenebileceğini ifade etmişler ve değerleri önermelerindeki amacın bu değerlerin çocuklarda kolay kazanılabileceğini düşünmeleridir. Hayvan sevgisi Veli12 ve Veli20 tarafından da önerilmiştir. Velilerin en çok önerdiği değer de toplamda 4 kişi ile hayvan sevgisi olmuştur.

“Kolayca farkındalık kazandığı değerler olabilir. Çevre, hayvanlar, arkadaşlarının hakkına saygı olabilir” (Veli1).

“Acıma duygusu bu çağda çok önemli. Ailesine arkadaşlarına ve hayvanlara karşı acıma duygusu eklemek isterdim. (Veli12).

“Azim, çaba, kararlılık, doğa ve hayvan sevgisi” (Veli19).

“Eklemek istediğim bir değer hayvan sevgisidir” (Veli20).

Duygusal diye tabir edebileceğimiz değerlerden empatiyi Veli14 farklı ailelerde farklı maddi ve manevi koşullarda büyüyen çocukların karşı tarafı anlamaları için önemli olduğunu, Veli12 ve Veli15 ise merhamet, acıma duygularını önererek bu değerlerin günümüzde azaldığını o yüzden önemli olduğunu dile getirmişlerdir. Diğer bir duygusal değer olan mütevazilik, Veli17 tarafından; alçakgönüllü kişilerin doğru insan ve düzgün karakterli bireyler olmaları için gerekli bir değer olarak ifade edilmiştir. Veli2 cesaret ve güven değerlerinin eklenebileceğini, Veli10 azim değerinin Veli18 ise başarı değerinin temel değerler arasında olması gerektiğini belirtmişlerdir.

“Cesaret ve güven değerinin çok önemli olduğunu düşünüyorum” (Veli2).

“Azimli olmanın da sahip olmamız gereken yaşamımızda doğru ilerlememizi sağlayacak önemli bir özellik olduğunu düşünüyorum. (Veli10).

“Empati duygusu eklenmelidir. Ailelerin yaşantıları sağlık durumları maddi durumları farklı olabilir. Bu duygusu çocukların doğruyu okumasında ve karşı tarafı anlamasında çok önemlidir” (Veli14).

“Merhamet olabilir. Herkese her şeye karşı merhametli bir çocuk olmasını istiyorum” (Veli15).

Bütün bunlara ek olarak eklemek istediğim değer mütevazilik. Bir insan ne kadar yükselirse o kadar da alçakgönüllü olmayı bilmeli diye düşünüyorum. Kişi tamamen ahlakından salih insan olmasından düzgünlüğünden karakterinden dürüstlüğünden sevilmelidir. Bunun için de yaşam şartları yaşam koşulları ne olursa olsun biraz daha mütevazi olmalıdır (Veli17).

“Başarıyı eklemek isterim” (Veli18).

Katılımcıların yarısından fazlası Veli3, Veli4, Veli5, Veli6, Veli7, Veli8, Veli9, Veli11, Veli13 ve Veli16 ek değer önerisinde bulunmamış, mevcut değerlerin yeterli ve temel değerler olduğunu ifade etmiştir. Katılımcıların görüşleri sırasıyla aşağıda yer almaktadır.

“Hayır” (Veli3).

“Bu değerlere ekleyeceğim yok hepsi önemli temel değerlerdir” (Veli4).

“İlave etmek istediğim değer yok” (Veli5).

“Hayır” (Veli6).

“Hayır” (Veli7).

“Hayır” (Veli8).

“Hayır” (Veli9).

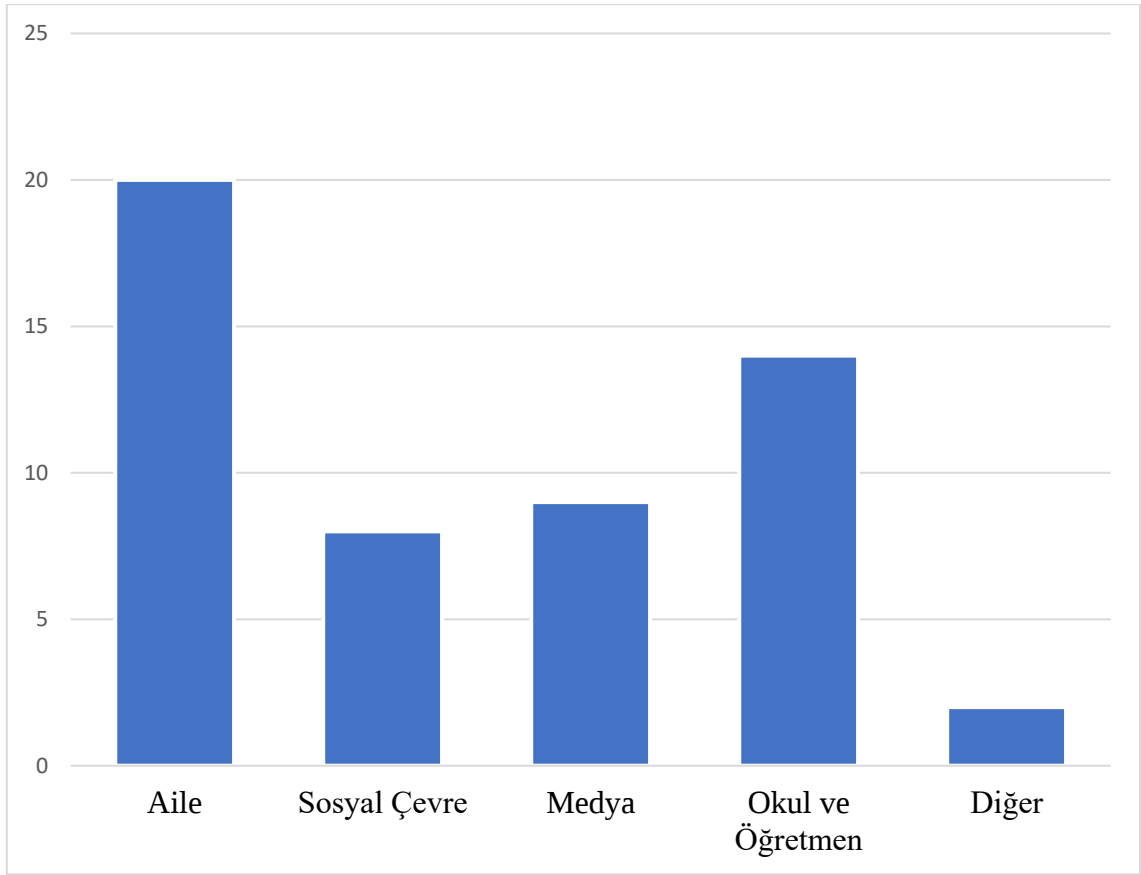
“Hayır” (Veli11).

“Hayır” (Veli13).

“Ekleyeceğim değer yok, değerler dürüstlük değeri üzerine kurulmuştur” (Veli16).

Alt Probleme İlişkin Bulgular

İlkokul öğrencilerine “Bu değerleri nasıl ve nereden öğreniyorsun? Değerleri en çok kimden örnek alarak öğrendin? Sosyal medya veya izlediğiniz çizgi filmler değerler hakkında düşünceleriniz etkiliyor mu?” diye yarı-yapılandırılmış bilgi formu ile sorular sorulmuş ve çeşitli bulgular elde edilmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplara göre aşağıdaki şekil hazırlanmıştır.

Şekil 4. Öğrencilere Göre Değerleri Öğrenme Kaynakları

Edinilen bulgulara göre öğrencilerin tamamı değerleri öğrenmesinde ailenin rolünün büyük olduğunu dile getirmişlerdir. Aile bireylerinin tutum ve davranışları öğrenciler için rol model olduğu ifade edilmiştir. Sevgi, saygı sorumluluk gibi değerleri aile içinde yaşadıkları olaylarla ve gözlemleriyle edindiklerini ifade etmişlerdir. Öğrenci2, Öğrenci3, Öğrenci7, Öğrenci8, Öğrenci9, Öğrenci10, Öğrenci11, Öğrenci13, Öğrenci17, Öğrenci18, Öğrenci19, Öğrenci20 anne ve babasını örnek aldığını dile getirmiştir. Öğrenci2 ve Öğrenci3 ablalarını örnek aldıklarını belirtmişlerdir.

“Evde annemden okulda öğretmenimden ve arkadaşarımdan öğreniyorum. Ablalarımı ve annemi örnek alıyorum. İzlediğim videolardan da örnek alıyorum” (Öğrenci2).

“Ailemden ve çevremden nasıl adaletli nasıl sorumluluk sahibi nasıl dürüst olurum onu öğrendim” (Öğrenci7).

“Ben bu değerleri ailem ve öğretmenlerim sayesinde öğreniyorum. Ailemde bu değerleri en çok annem ve babamdan örnek alıyorum” (Öğrenci8).

“Annemden babamdan öğretmenimden büyüklerimden öğreniyorum. Bu değerler için en çok anne ve babamı örnek alıyorum” (Öğrenci9).

“Ailemden ve öğretmenlerimden öğreniyorum, en çok anne ve babamdan öğreniyorum. İzlediğim filmlerden dostluk ve birini koruma gibi önemli değerleri öğreniyorum” (Öğrenci10).

“Bu değerleri en çok ailemden öğrendim. Ailemi ve öğretmenlerimi örnek aldım. İzlediklerim fikrimi değiştirmiyor” (Öğrenci11).

“Ben bu değerleri ailemden öğrendim. Kararlı bir şekilde annem ve babamdan öğrendim. Sosyal medya değil fakat çizgi filmler bu değerleri düşüncelerimi etkiliyor” (Öğrenci13).

Okul öğrencilerin değerler eğitiminin şekillenmesinde aileden sonra gelen unsurdur. Öğrencilerin büyük çoğunluğu okulun ve öğretmenlerinin değerleri öğrenme sürecinde etkili olduğunu belirtmiştir. Elde edilen bulgulara göre Öğrenci1, Öğrenci2, Öğrenci5, Öğrenci6, Öğrenci8, Öğrenci9, Öğrenci10, Öğrenci11, Öğrenci12, Öğrenci16, Öğrenci17, Öğrenci18, Öğrenci20 okulda öğretmenlerini örnek aldıklarını ve onlar gibi davranmaya çalıştıklarını dile getirmişlerdir.

“Ailemden, çevremden, okuldan öğrendim” (Öğrenci1).

“Ben bu değerleri aile büyüklerimden ve okuldaki öğretmenlerimden öğreniyorum ve onları örnek alarak onlar gibi davranmaya çalışıyorum. Çizgi filmler ve izlediğim diğer şeyler de etkiliyor fakat küçükken daha fazla etkiliyordu” (Öğrenci5).

“Bu değerleri sosyal hayatımda yaşayarak öğreniyorum. Bu değerleri öğretmenimden ailemden tanıdıklarımdan arkadaşlarımdan öğreniyorum. İzlediğim şeyler değerleri değiştirmiyor genellikle ailemden öğreniyorum. (Öğrenci6).

“En çok ailemden ve sonra öğretmenlerimden öğreniyorum. Sosyal medya değil de çizgi filmlerden öğreniyorum” (Öğrenci16).

“Bu değerleri okuldan öğrendim. Bu değerleri annemi örnek alarak öğrendim” (Öğrenci17).

Öğrencilerden elde edinilen bulgulara göre değerler eğitimi sadece aile ve okulda değil sosyal çevrede de önemli etkiye sahiptir. Arkadaşlarından ve sosyal çevresinden değerler eğitimine ilişkin kazanımlar sağlandığı görülmektedir. Öğrenci1, Öğrenci2, Öğrenci5, Öğrenci6, Öğrenci7, Öğrenci13, Öğrenci14, Öğrenci18, Öğrenci20 değerleri arkadaş ortamından ve sosyal çevresinden de öğrendiğini veya pekiştirdiğini belirtmişlerdir.

“Anne ve babamdan, çevreden ve öğretmenlerinden öğreniyorum” (Öğrenci18).

“Ailemden, arkadaşlarımdan ve öğretmenlerimden öğrendim” (Öğrenci20).

Sosyal medyanın öğrencilerde değerler eğitimi sürecindeki etkisi ise farklılık göstermektedir. Kimi öğrenciler sosyal medyanın kendilerini etkilediğini, bazıları hiç etkilemediğini, bazıları ise geçmişte etkili olduğunu belirtmiştir. Öğrenci2, Öğrenci3, Öğrenci5, Öğrenci9, Öğrenci10, Öğrenci12, Öğrenci13, Öğrenci14, Öğrenci15, Öğrenci16 sosyal medya ve çizgi filmlerin kendilerini etkilediğini ifade etmiştir. Bunlara ek olarak bazı öğrenciler sosyal medya veya çizgi filmlerden değer öğrendiklerini belirtmiştir. Öğrenci3 evcil hayvanlarla ilgili çizgi film izleyerek dostluk ve yardımseverliği öğrendiğini ifade etmiştir. Öğrenci10 ise izlediklerinden dostluk değerini öğrendiğini belirtmiştir. Öğrenci5 ise sosyal medya ve çizgi filmlerin eskiden kendisini daha fazla etkilediğini, artık o kadar önemli olmadığını dile getirmiştir. Öğrenci4, Öğrenci6, Öğrenci11 ve Öğrenci19 ise sosyal platform ve çizgi filmlerin değerler eğitimi sürecinde kendilerini etkilemediğini ifade etmişlerdir.

“Ailemi ve çevremi gözlemleyerek öğreniyorum annemi örnek alıyorum sosyal medya ve çizgi filmler beni etkilemiyor” (Öğrenci4).

“Annemden öğrendim. Çizgi film olarak Rafadan Tayfa ve Maysa ile Bulut’tan öğrendim” (Öğrenci15).

“Anne, babamdan, öğretmenimden öğrendim. Çizgi filmler etkilemedi” (Öğrenci19).

Öğrencilerden bazıları değerleri yaşayarak farklı yollarla da öğrendiklerini dile getirmiştir. Öğrenci12 kitaplar ile değerleri öğrendiğini, Öğrenci3 hayvanlara bakarak sorumluluğu ve kutlanan milli bayramlardan vatanseverliği öğrendiğini belirtmiştir.

“Dostluğu arkadaşşımdan, sabrı yapamadığım şeyleri yapmaktan, yardımseverlik annemden, vatanseverliği kutladığım bayramlardan, ailemden sevgi, kedime mama vermekten sorumluluğu öğrendim. Değerleri en çok ablamdan örmek alıyorum. Sosyal medya düşüncelerimi etkiliyor. Evcil hayvanlarla ilgili çizgi filmde dostluk ve yardımseverliği öğrendim” (Öğrenci3).

“Bu değerleri annem kitaplar ve okuldan öğreniyorum. Sosyal medya öğrendiğim değerleri etkiliyor” (Öğrenci12).

Ben bu davranışları çevremdeki büyüklerden, anne babamdan, arkadaşlarımdan, öğretmenimden öğreniyorum. Çoğunlukla konuşmalarından davranışlarından ve toplum içinde gösterdiği saygıdan öğreniyorum. Sosyal medyadaki ve çizgi filmlerden öğrendiğim bazı bilgiler beni değiştirebiliyor. Oradaki gördüğüm sevgi saygı benim öğrendiğim çerçeveden farklı ise ona göre şekillendiriyorum. (Öğrenci14)

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Bu çalışma, ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencileri ile velilerin değerler eğitimine yönelik görüşlerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma 2024-2025 eğitim- öğretim yılında Tokat ilinde yer alan çeşitli okullarda öğrenim gören ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin ve velilerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Farklı okullardan katılımcıların seçilmesi sadece bir okulun fiziki, sosyal veya idari gibi özel koşullarına bağlı olmadan, daha geniş bir şekilde incelenmesine olanak sağlamaktadır. Çalışmaya 20 veli ve 20 öğrenci katılmıştır. Görüşme sürecinde verilen süre zarfında velilere 5 soru ve öğrencilere 2 soru yöneltilmiştir. Çalışmada veli ve öğrencilerin değerler eğitiminde öncelik verdikleri temel değerler, bu değerleri hangi kaynaklardan öğrendikleri ve değer öğretimi sürecinde karşılaştıkları güçlükler belirlenmiştir. Elde edilen bulgular, ulusal ve uluslararası literatürdeki çalışmalarla karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın genel sonucu olarak aile, okul, medya ve sosyal çevre arasında güçlü bir iş birliği sağlanarak değerler eğitiminin kalıcı ve etkili bir biçimde gerçekleştirilebileceği ortaya çıkmıştır.

Velilerin en çok önem verdiği değerler; sevgi, saygı, dürüstlük olmuştur. Öğrencilerin ise sevgi, adalet, dürüstlük değerleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum velilerin değer algılarının daha çok etik ve ahlaki ilkelere dayandığını, güven duygusuna önem verdiklerini ve güven ortamını öncelediklerini göstermektedir. Öğrencilerin ise, değerler eğitiminde daha çok sevgi, adalet ve dürüstlük değerlerine önem vermesi gelişimsel dönemlerini göz önüne aldığımızda; ilkokul döneminde akran ilişkileri ile iletişim ağı genişleyen öğrenciler özellikle dürüstlük ve adalet değerlerini sıkça deneyimleme fırsatları bulduğundan bu değerler öne çıkmaktadır. Elde edilen bulgulara göre hem veliler hem öğrenciler “sevgi” değerini en öncelikli değer olarak belirtmiştir. Bu sonuç, Yıldız’ın (2019) okul öncesi ebeveynlerle yaptığı çalışmada ebeveynlerin sevgi, saygı ve yardımseverlik değerlerine yüksek öncelik verdiğini ortaya koyan sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Akın ve Öztürk (2021) ise yaptıkları çalışmada velilerin öncelikli değerlerini güzel ahlak, sevgi ve saygı olarak belirtmişlerdir. Çelikkaya ve Yılmaz (2017) yaptıkları araştırma kapsamında öncelikli değerlerle ilgili olarak velilerin düşüncelerini saygı, sevgi ve dürüstlük olarak belirtmiştir. Yine aynı çalışmada öğrencilerin değer öncelikleri saygı, sevgi, dürüstlük ve hoşgörü

olarak sıralanmıştır. Bu araştırmada elde edilen bulgularla, öğrencilerin sevgi ve dürüstlük velilerin ise sevgi, saygı ve dürüstlük değerlerini öne çıkarmaları daha önce yapılan çalışmalar ile örtüşmektedir. Velilerin, çocuklarının sosyal yaşamlarında uyumlu olmalarını, insani ilişkilerinde bağlılığı ve toplumsal düzeni ön planda tutmaları isteği, literatür çalışmaları ile de tutarlılık göstermektedir. Ancak bu araştırmada öğrencilerin “adalet” değerine de yüksek önem atfetmeleri, çalışmayı önceki araştırmalardan ayıran özgün bir bulgudur. Özel’in (2022) ilkokul ders kitapları üzerine yaptığı çalışmada adalet değerinin en az vurgulanan değerlerden biri olduğu belirtilmiştir. Bu farklılık, mevcut araştırmanın doğrudan öğrencilerden ve velilerden elde edilen gerçek yaşam verilerine dayanmasından kaynaklanmaktadır. Böylece, ders kitaplarındaki içeriklerin ötesinde, öğrencilerin kendi yaşantılarında oluşan değer algılarını daha kapsamlı biçimde ortaya koydukları söylenebilir.

Araştırma bulguları değerler eğitimi öğrenme kaynağı olarak aile, okul, öğretmen, sosyal çevre ve medyanın gösterildiği ve bunların ana etken olduğunu ortaya konmuştur. Veliler değer eğitiminin temel alındığı yerin aile olduğunu ve bu sürecin aile ortamında başladığını ifade etmişlerdir. Aileyi takiben okul eğitiminin ve çevrenin de etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Veliler bu süreçte çocukların okuduğu kitapların ve izlediği çizgi filmlerin de bu süreçte etkili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca bu süreçte çocuğun doğru bir şekilde değerler eğitimi sürecini tamamlaması için okuduğu kitaplarda ve izlediği çizgi filmlerde seçici davranılmasının öneminden bahsetmişlerdir. Araştırma sonuçları, Birkan (2024) ve Kurnaz’ın (2024) çalışmalarıyla da benzerlik göstermektedir. Her iki araştırmada da ilkokul düzeyinde iyi bir değer eğitimi için okul, öğretmen ve aile üçlünün birlikte hareket etmesi gerektiği vurgulanmış ve bu üçünün değerler eğitiminde etkili olduğu belirtilmiştir. Doğan (2023) araştırmasında ailelerin değer aktarımı sürecindeki rolleri ele alarak ve sevgi değerine hem pedagojik hem psikolojik bağlamda önemli bir başlıkta yer vermiştir. Aile, değerlerin kazanılacağı yer olarak gösterilmiş, yani sevgi gibi değerlerin aile içinde yaşatılması ve örnek davranışlarla aktarılmasının gerektiğini vurgulanmaktadır. Aynı zamanda Lickona (1991) eğitim modeli araştırmasında belirttiği değerlerin evde başlayıp okulda sağlamlaştığı görüşüyle de uyumaktadır. Literatürler incelendiğinde yine aile, okul ve çevre faktörünün sıkça vurgulandığı farklı kaynaklarda da görülmüştür. Örneğin, Kaya (2013), değerlerin çocuklara aktarılmasında aile ortamının en güçlü öğrenme kaynağı olduğunu, okul ve diğer sosyal çevrenin ise bu süreci destekleyici nitelikte rol oynadığını ifade etmiştir.

Mollborn (2018), ailenin çocukların değerlerini öğrenmesinde ilk ve en önemli kaynak olduğunu, okul ise bu değerlerin pekiştirildiği ve genişletildiği bir ortamı sağladığını belirtmiştir. Weisman (2021), çocukların akranlarının, çocukların değerlerini şekillendirmede önemli bir rol oynadığını; akran grupları, bireylerin tutum ve davranışlarını etkileyerek değerlerin gelişimine katkıda bulunduğunu dile getirmiştir. Değerler eğitiminde çevre ve dış faktörlerin de etkisi olduğu çalışmada ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlar Gamage, Dehideniya ve Ekanayake (2021) yaptıkları çalışmanın sonuçlarına benzerdir. Aile, sosyal ve ekonomik geçmiş, mahalle, din ve eğitim gibi içsel ve dışsal faktörler, değer oluşumu ve gelişimi üzerinde etkili faktörler olduğunu belirttikleri çalışmalarında çevresel etkenleri vurgulamışlardır. Çelik ve Gömleksiz (2000) ise değerlerin yalnızca aileden değil, aynı zamanda okul ve sosyal çevre aracılığıyla pekiştirildiğini savunmaktadır. Bu bağlamda araştırma bulgularının, aileyi değerler aktarımı sürecinde en önemli değer aktarım kaynağı olarak görmenin literatürle örtüştüğü söylenebilir.

Ancak bu çalışma, önceki araştırmalardan farklı olarak, öğrencilerin değerleri hangi kaynaklardan öğrendiklerini ayrıntılı biçimde irdeleyerek dijital medya etkisini de incelemiştir. Öğrencilerin önemli bir kısmı sosyal medya, çizgi film ve oyunlar aracılığıyla da değerlerle karşılaştıklarını belirtmiş; bu da değer aktarımının artık yalnızca aile ve okul ortamıyla sınırlı kalmadığını göstermiştir. Bu bulgu, Halstead ve Taylor'ın (2000) medya ve kültürel çevrenin değer gelişimi üzerindeki etkisine ilişkin bulgularıyla örtüşmektedir. Günümüz çocuklarının dijital ortamlarda geçirdikleri zaman dikkate alındığında, değer eğitiminin yalnızca geleneksel yöntemlerle sürdürülemeyeceği ve dijital medya içeriğinin de bu sürecin bir parçası olarak değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Veliler değer öğrenme sürecinde sabır, sorumluluk ve adalet gibi çeşitli değerlerin öğretme ve tanımlama sürecinde zorlandıklarını, sevgi ve saygı gibi değerlerin ise çocukların iyi birer gözlemci olmasından kaynaklı zamanla kendiliğinden öğrendiklerini belirtmişlerdir. Velilerin değerlerin öğrenilme sürecindeki görüşleri, Kocaman'ın (2024) okul öncesi öğretmenleriyle yaptığı çalışmadaki bulgularla benzerlik göstermektedir. Her iki araştırmada da değer öğretiminde en büyük güçlüğün “soyut kavramların çocuklar tarafından içselleştirilmesindeki zorluklar” olduğu belirlenmiştir. Aktepe ve Yalçınkaya (2016), araştırmalarında yaptığı çalışma sonucuna göre velilerin sorumluluk değerini

kazandırmakta problem yaşadıkları belirlenmiştir. Yapılan bu çalışmaların sonuçları araştırmadan elde edilen sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Çelikkaya ve Yılmaz (2017) ise saygı değerinin çevre etkisi, sorumluluk değerinin ise aile tutumundan kaynaklı öğrenilmekte zorluk çekilen değerler olarak belirtmiştir. Bu araştırmada sorumluluk değeri benzerlik gösterse de aileler saygı değerinin öğrenilme sürecinde zorluk yaşamadıklarını belirtmiş ve diğer araştırmalardaki sonuçlardan farklılığını ortaya çıkarmıştır. Bunun nedeni olarak araştırmanın diğer araştırmalar gibi ortaokul değil de ilkokul öğrenci velileriyle yapılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Gündoğan (2019)'un ilkokul öğrencileriyle yürüttüğü çalışmada, çocukların öğretmenlerine ve aile bireylerine yönelik saygı davranışlarını daha doğal ve model alma yoluyla kazandıkları belirtilmiştir. Bu durum, yaş düzeyi azaldıkça saygı değerinin duyuşsal değil davranışsal yollarla daha kolay aktarılabilirdiğini göstermektedir.

Araştırmada özellikle öğrencilerin okul ortamından ve sınıf içinde akranlarından yanlış veya olumsuz yönde etkileyen değerler öğrenebileceğini ve bu durumun aile içerisinde kazandırılmaya çalışılan değerlerle çelişebilme ihtimali olduğunu ifade etmişlerdir. Bu bulgu, değerler eğitiminin sadece aile ile sınırlı kalmadığını, okul, akran ilişkileri ve çocuğun kendi sosyal çevresinin de çocuğun değer dünyasının şekillenmesinde önemli bir noktaya sahip olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla öğrencilerin değer karmaşasına düşmemesi bu için aile, okul ve öğrenci arasında sağlıklı bir denge olmalı. Bu bulgu, Thornberg ve Oğuz'un (2013) değer eğitiminin artık sınıf sınırlarını aşarak sosyal çevreyle etkileşimli bir süreç haline geldiği yönündeki araştırma sonucunu da desteklemektedir. Bu açıdan bakıldığında, günümüz koşullarında değer eğitiminin yalnızca öğretim programlarıyla değil, sosyal çevre ve medya ortamlarının niteliğiyle de yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Örneğin Dilmaç (2007), öğrencilerin değer kazanımlarında akran gruplarının etkisinin aile kadar güçlü olabileceğini vurgulamaktadır. Benzer şekilde Yiğittir (2010), çocukların okulda ve sosyal çevrede karşılaştıkları değer örüntülerinin, ailede verilen değerlerle çatışma yaşaması durumunda öğrencilerde kafa karışıklığına neden olabileceğini belirtmiştir.

Özellikle hayvan sevgisi ve doğa sevgisinin veliler tarafından çokça ifade edilmiş ve ilave edilebilecek değerler arasında gösterilmiştir. Veliler, çocukların doğa ve hayvan sevgisini kazanmasının aynı zamanda çocuklarda çevre bilincini artıracaklarını düşünmüşlerdir. Literatür taraması yapıldığında benzer görüşler bulunmaktadır. Örneğin

Doğanay (2012), değerler eğitiminin çağın ihtiyaçlarına göre yeniden yapılandırılması gerektiğini vurgulamıştır. Yine Ulusoy ve Dilmaç (2015), çevreye duyarlılık ve doğa sevgisine değerler eğitimi müfredatında yeterince yer verilmediğini ve bu eksikliğin öğrencilerin tutum ve davranışlarında fark edildiğini ifade etmektedir.

Öğrencilerin tamamı değerleri aileden öğrendiklerini ve bunun yanında okul, sosyal çevre ve medyanın etkili olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin büyük bir kısmı değerleri de model alma yoluyla öğrendiklerini ifade etmiştir. Öğrenciler özellikle ebeveyn ve öğretmenlerinin tutum ve davranışlarından etkilenmekte, bu kişilerin sergilediği örnek davranışlar aracılığıyla değerleri içselleştirmektedir. Bulgulara benzer olarak Thaib (2023) yaptığı araştırmada ebeveynlerin, çocuklarda karakter ve değerlerin oluşumunda model olma bakımından belirleyici roller üstlendiği vurgulamıştır. Benzer biçimde, Demirel'in (2025) ortaokul düzeyinde yaptığı araştırma da öğretmenlerin rol model olmasının değer öğretiminde belirleyici olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla öğretmen ve ebeveynlerin davranışlarının, çocukların değer kazanımındaki yönlendirici gücü oldukça belirgindir. Halstead ve Taylor'ın (2000) yaptığı araştırmadan farklı olarak bazı öğrencilerin medyadan etkilendikleri bazılarının ise etkilenmediği ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak, elde edilen bulgular genel olarak literatürle uyumlu olmakla birlikte, çağın koşullarını dikkate alan farklı bir bakış açısı da sunmaktadır. Araştırmanın en temel sonucu, kalıcı ve etkili bir değer eğitimi sürecinin ancak aile, okul ve sosyal çevre arasındaki güçlü iş birliğiyle mümkün olacağı yönündedir. Ayrıca dijital medya, değer öğretiminde hem bir fırsat hem de bir tehdit olarak değerlendirilmelidir. Öğrencilerin değerleri daha çok gözlem ve model alma yoluyla öğrendikleri dikkate alındığında, ebeveynlerin, öğretmenlerin ve medya içeriklerinin bu süreçteki rolü kritik önem taşımaktadır. Bu nedenle, değerler eğitiminin geleceğe yönelik planlamalarında aile içi iletişimi güçlendirmek, okullarda değerler eğitimi için yenilikçi eğitim süreci başlatmak ve medyanın faydalı ve dikkatli şekilde kullanılmasının dikkate alınması gerektiği ortaya çıkmıştır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, ilkokul üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri ile velilerin değerler eğitime ilişkin görüşleri incelenmiştir. Aile ve öğrencilerin değer öncelikleri belirlenmiş, bu değerlerin hangi kaynaklardan öğrenildiği ve değer öğretimi sürecinde karşılaşılan güçlükler değerlendirilmiştir. Çalışma, nitel araştırma desenlerinden biri olan temel nitel araştırma ile yapılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanan veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Elde edilen sonuçlar, hem öğrenci hem de veli grubunun değerler eğitime bakış açılarının büyük ölçüde benzerlik gösterdiğini ortaya koymuştur.

Araştırma sonuçlarına göre, hem öğrenciler hem de veliler arasında en çok önem verilen değerın sevgi olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç, aile ortamının duygusal bağ ve ilişki temelli bir yapı üzerine kurulduğunu göstermektedir. Sevgi değerinin bireyler arası iletişim, aidiyet ve toplumsal değerlerin temelinde yer aldığını ortaya koymaktadır. Hem çocukların hem de velilerin sevgi değerine en fazla önem vermesi, değerler eğitiminde duyguların ve insani ilişkilerin önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, Yıldız (2019), Kocaman (2024) ve Demirel (2025) tarafından yapılan benzer araştırmalarla örtüşmektedir.

Veliler, çocuklarına ilk olarak sevgi değerini kazandırmanın diğer tüm değerlerin gelişimi için bir zemin oluşturduğunu ifade etmiştir. Veliler açısından değerlendirildiğinde, ailelerin çocuklarına kazandırmak istedikleri temel değerlerin başında sevgi değerinden sonra saygı ve dürüstlük gelmektedir. Bu durum, ebeveynlerin değer öğretiminde öncelikli olarak bireyin ahlaki ve etik gelişimine odaklandıklarını göstermektedir. Veliler, çocukların bu değerleri öncelikle aile ortamında kazandıklarını belirtmişlerdir. Aile, bu bağlamda yalnızca bir toplumsal birim değil; aynı zamanda çocuğun değerler dünyasının şekillendiği, davranış kalıplarının pekiştirildiği bir öğrenme ortamı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sonuç, Whitbeck ve Gecas (1988) ile Aslan (2011) tarafından yapılan çalışmaların bulgularıyla da uyumludur. Öğrencilerin değer sıralamasında ise sevgiden sonra adalet ve dürüstlük gelmektedir. Öğrenciler için duygusal ve ilişkisel değerlerin daha ön planda olduğu görülmüştür. Bu çalışmada,

öğrencilerin adalet ve dürüstlük değerlerine de yüksek önem vermeleri, araştırmanın özgün yönlerinden biri olarak dikkat çekmektedir.

Araştırmada öğrenciler, değerleri en çok aile ortamında öğrendiklerini, daha sonra öğretmenlerinden ve arkadaş çevrelerinden etkilendiklerini belirtmiştir. Bu durum, ailelerin çocukların değer kazanımındaki ana etmen olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Özellikle okul ortamında değerlerin günlük yaşamla ilişkilendirildiğinde daha kolay içselleştirildiğini ifade etmişlerdir. Aile içinde kazanılan değerlerin okulda öğretmen davranışlarıyla pekiştirilmesi, değerlerin kalıcılığını sağlamaktadır. Bununla birlikte, sosyal medya ve dijital içeriklerin değer öğreniminde ikincil bir kaynak olarak görüldüğü, ancak bu kaynakların bazı durumlarda olumsuz model oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu durum, Livingstone (2008) ve Halstead & Taylor (2000)'ın dijital ortamların değer aktarımı üzerindeki iki yönlü etkisini vurgulayan çalışmalarını destekler niteliktedir.

Veliler, günümüzde değer öğretiminin en zorlayıcı yönünün dijital medya ve akran etkisi olduğunu vurgulamıştır. İnternet, televizyon, sosyal medya ve dijital oyunların çocukların davranış kalıplarını etkilediği, zaman zaman ailede verilen değerlerle uyuşmadığı ifade edilmiştir. Bu durum, çocukların özellikle dürüstlük, sorumluluk ve saygı gibi değerleri benimsemesi sürecinde zorluklar yaşanmasına neden olabilmektedir.

Çalışma genelinde, değerler eğitiminin en etkili biçimde ailede başladığı, okul ve sosyal çevre ile sistematik olarak pekiştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Değerlerin öğrenilmesi kadar, bu değerlerin davranışa dönüşmesi sürecinde rol model olmanın belirleyici bir faktör olduğu görülmüştür. Bu durum, Lickona (1991) ve Berkowitz & Bier (2005)'in çalışmalarında da vurgulandığı gibi, öğretmenlerin ve ebeveynlerin tutumlarının çocukların değer yönelimleri üzerinde doğrudan etkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, değer öğretiminin başarıya ulaşabilmesi için öğretmenlerin ve ebeveynlerin söyledikleriyle yaptıkları arasında tutarlılık olması son derece önemlidir. Sözlü anlatımlardan ziyade davranışla gösterilen değer aktarımı, çocukların kalıcı öğrenmelerini sağlamaktadır.

Sonuç olarak elde edilen verilerden hareketle okul, aile ve sosyal çevrenin değer eğitiminde bütüncül bir anlayışla iş birliği içinde hareket etmesi gerektiği sonucuna

ulaşılmıştır. Aile çocukların ilk öğrenme ortamı olarak temel değerlerin kazanılmasını sağlarken okul ve sosyal çevre bu değerleri sistematik planlı ve bilinçli biçimde pekiştirilmesine katkı vermektedir. Aynı şekilde sosyal çevre ve okul çocuğun öğrendiği değerleri uygulama ve deneyimleme fırsatı bulduğu ortamı oluşturmaktadır. Bu üç unsur arasında sağlanacak uyum, değerler eğitiminin başarısında belirleyici olacaktır. Ayrıca araştırma bulguları, öğrencilerin değerleri öğrenme sürecinde aktif katılıma ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. Öğrencilerin değerleri yalnızca dinleyerek değil, yaşayarak öğrenmeleri, drama, oyun, örnek olay, hikâye anlatımı, toplumsal sorumluluk projeleri gibi etkinliklerle desteklenmelidir.

Aileler açısından değer öğretiminin yalnızca okulun sorumluluğunda olmadığı, aksine en önemli kısmının aile ortamında gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Aile içinde sevgi, saygı ve diğer değerlerin hissedildiği ortam, çocukların değerleri doğal bir biçimde öğrenmelerini kolaylaştıracaktır. Aileler, çocuklarına değer aktarırken rol model olmalı ve onlara örnek davranışlar sergilemelidir. Ayrıca dijital medya kullanımı konusunda bilinçli rehberlik yapılmalı, çocukların izledikleri içerikler, oyunlar ve sosyal çevreleri yakından takip edilmelidir. Öncelikle öğretmenlerin, öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun olarak değerleri ders içeriklerine doğal biçimde entegre etmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin drama, hikâye anlatımı, canlandırma, örnek olay, grup etkinliği ve oyun gibi yöntemlerle değerleri görünür kılmaları önerilmektedir. Ayrıca öğretmenler, kendi davranış ve tutumlarıyla öğrencilere rol model olmalıdır. Eğitim politikaları düzeyinde ise, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen 10 kök değerlerin öğretim programlarında daha görünür hale getirilmesi gerekmektedir. Bu değerlerin yalnızca yazılı müfredatta değil, okulun kültüründe, öğretmen tutumlarında ve okul yaşamında somut biçimde yaşatılması önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Akardere, S. (2024). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değerler eğitimlerine yönelik görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Akbaş, O. (2004). Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 207-226.
- Akdeniz, M. (2023). Ailelerin Değerler Eğitimi Sürecinde Karşılaştığı Zorluklar ve Çözüm Önerileri. *Balıkesir İlahiyat Dergisi*.
- Akgül, M. (2017). Çocukların değer gelişimi üzerine bir araştırma. Eğitim Yayınları.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim okullarında değerler eğitimi uygulamalarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aktepe, V. ve Yalçinkaya, E. (2016). Hayat Bilgisi Dersinde Değerler Eğitimi ve Uygulama Örnekleri, Semra Güven, Selahattin Kaymakçı (Ed.). *Hayat Bilgisi Öğretimi* (s. 133-177). Ankara: Pegem Akademi.
- Aktepe, V., & Yalçinkaya, E. (2016). Okul Ortamında Değerler Eğitiminin Öğrenci Görüşlerine Göre Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 113-131.
- Akın, Z. & Öztürk, E. (2021). Değer eğitimi sürecinde okul – aile işbirliği: Bir nitel çalışma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 19 (42), s.73-112
- Akın, Z. (2021). Değer Eğitimi Sürecinde Okul – Aile İşbirliği. *DergiPark*.
- Aslan, M. (2011). *İlköğretimde karakter eğitimi ve öğrencilere kazandırılması gereken değerler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Aydın, M. (2011). Değerler işlevleri ve ahlak. *Eğitime Bakış*, 19, 39-45.
- Aydın, M. Z. (2010). Değerler eğitimi. Nobel Yayıncılık.
- Aydın, M. Z., & Akyol Gürler, Ş. (2014). Okulda değerler eğitimi. Nobel Yayıncılık.
- Aydın, M., & Akyol, Ş. (2018). Değerler eğitimi ve kök değerlerin öğrencilere kazandırılması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(35), 7-28.
- Balcı, A., & Yanpar Yelken, T. (2010). İlköğretim programında yer alan değerlerin öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(19), 55-77.

- Batson, C. D. (1991). *The altruism question: Toward a social-psychological answer*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Benish-Weisman, M. (2021). The contribution of peer values to children's values and classroom behavior. *Pediatric Research*, 90(4), 789–795. <https://doi.org/10.1038/s41390-021-01451-4>
- Berkowitz, M. W., & Bier, M. C. (2005). *What works in character education: A research-driven guide for educators*. Character Education Partnership.
- Birkan, G. Z. (2024). İlkokul hayat bilgisi dersi öğretim programlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi ve öğretmen, öğrenci, veli görüşlerinin alınması [Doktora tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Creswell, J. W. (2018). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (5th ed.). Sage Publications.
- Çelik, M. (2000). *İlköğretim okullarında değerler eğitimi uygulamalarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, S., & Gömleksiz, M. N. (2000). İlköğretim öğrencilerinin değer yönelimleri üzerine bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 123-135.
- Çelikkaya, T., & Kürümlüoğlu, M. (2019). 4. ve 5. Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Programında Kazandırılması Hedeflenen Ortak Becerilere İlişkin Kazanımların İçeriğe Yansımaları. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 2(2), 166-186.
- Çilingir, A. (2017). İletişim alanında içerik analizi yöntemi kullanılarak yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri üzerine bir inceleme. *Erciyes İletişim Dergisi: Akademia*, 5(1), 148-160.
- Demirel, T. (2025). *Değerler eğitime yönelik ortaokul öğretmen ile öğrencileri ve öğrenci velilerinin görüşlerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Dilmaç, B. (1999). *İnsanca değerler eğitimi programının ahlaki olgunluk, özsaygı ve yardımseverlik davranışı üzerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dilmaç, B. (2002). *İnsanca değerler eğitimi*. Nobel Yayıncılık.

- Dilmaç, B. (2002). *İnsani değerler eğitiminin öğrencilerin insani değerler kazanmalarındaki etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dilmaç, B. (2007). Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(3), 1241-1260.
- Doğan, M. (2023). Ailede Değerlerin İnşasına Psikolojik ve Pedagojik Yaklaşım: Sevgi, Saygı, Sabır, Hoşgörü Değerleri Örneği. *Kocatepe İslami İlimler Dergisi*, 6(2), 541-565.
- Doğanay, A. (2009). Değerler eğitimi. İçinde C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık eğitimi* (ss. 225-256). Pegem Akademi.
- Doğanay, A. (2012). Değerler eğitimi. İçinde C. Öztürk (Ed.), *Eğitim programları ve öğretim* (ss. 255-286). Pegem Akademi.
- Duckworth, A. L. (2016). *Grit: The power of passion and perseverance*. Scribner.
- Eisenberg, N., & Mussen, P. (1989). *The roots of prosocial behavior in children*. Cambridge University Press.
- Elo, S., & Kyngas, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62, 107-115. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x>
- Erdoğan, H. (2016). Bireylerin değer gelişiminde aile ve sosyal çevrenin rolü. *Eğitim Bilimleri Yayınları*.
- Fichter, J. (2006). *Sosyoloji nedir?* (N. Çelebi, Çev.). Anı Yayıncılık.
- Gamage, K.A.A.; Dehideniya, D.M.S.C.P.K.; Ekanayake, S.Y. The Role of Personal Values in Learning Approaches and Student Achievements. *Behav. Sci.* 2021, 11, 102. <https://doi.org/10.3390/bs11070102>
- Genç, S. Z., & Eryaman, M. Y. (2008). Değişen değerler ve yeni eğitim paradigması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 90.
- Gündoğan, H. (2019). İlkokul öğrencilerinde değerler eğitimi uygulamalarının etkililiği üzerine bir inceleme. *İlköğretim Online*, 18(3), 1258–1276. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline>
- Habermas, J. (1998). *The inclusion of the other: Studies in political theory*. MIT Press.
- Halstead, J. M., & Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169–202.

- Hoffman, M. L. (2000). Empathy and moral development: Implications for caring and justice. *Cambridge University Press*.
- Hökelekli, H., & Gündüz, T. (2007). Değerler psikolojisi ve eğitimi üzerine araştırmalar. Nobel Yayıncılık.
- Kaya, A. (2013). Değerlerin kazandırılmasında ailenin rolü. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 123–145.
- Kaya, R., & Aydın, M. (2011). İlköğretim öğrencilerine göre değerler ve değerler eğitimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9(22), 55-77.
- Kocaman, Z. A. (2024). *Okul öncesi öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşleri ve sınıf içi etkinliklerin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çankırı Karatekin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çankırı.
- Kohlberg, L. (1981). The philosophy of moral development: Moral stages and the idea of justice. Harper & Row.
- Kolay, B., & Yazar-Kaptan, S. (2021). Değer eğitiminde okul ve ailenin rolüne ilişkin sınıf öğretmenlerinin ve velilerinin görüşleri. *TAY Journal*, 5(2), 204-228.
- Krippendorff, K. (2013) Content Analysis. An Introduction to Its Methodology (3rd ed). California, CA: Sage Publications.
- Kurnaz, Ş. (2024). *İlkokulda gerçekleştirilen değerler eğitimine ilişkin paydaş görüşler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kurtdede Fidan, N. (2009). Opinions of The Candidate Teachers About Value Education. *Journal of Theoretical Educational Sciences*, 2(2), 1-18.
- Kvale, S. (2007). Doing interviews. Sage Publications.
- Lakshmi, V., & Paul, M. (2018). Value education in educational institutions and role of teachers in promoting the concept. *International Journal of Educational Science and Research*, 8(4), 29-38.
- Lavendar, D. (2018). The Importance Of Teaching Your Children To Love. Moms Choice Awards.
- Lickona, T. (1991). Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility. Bantam Books.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). Naturalistic inquiry. Sage Publications.
- Livingstone, S. (2008). Taking risky opportunities in youthful content creation: Teenagers' use of social networking sites for intimacy, privacy and self-expression. *New Media & Society*, 10(3), 393–411.

- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2016). *Qualitative Research: A Guide to Design and Implementation* (4th ed.). San Francisco, CA: Jossey Bass.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2017). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmaları. MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2017). Müfredatta yenileşme ve kök değerler. MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018). İlköğretim (1-4. sınıflar) hayat bilgisi dersi öğretim programı. MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. (2023). 21. yüzyıl becerileri ve değerlere yönelik araştırma raporu. MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2017). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine. Kandıra İlçe MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). Hayat bilgisi dersi öğretim programı (İlkokul 1, 2 ve 3. sınıflar). MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). İlkokul ve ortaokul öğretim programları. MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 4-7. sınıflar). MEB.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1-8. sınıflar). MEB.
- Mollborn, S. (2018). Family, peer, and school influences on children's health lifestyles. *Pediatrics*, 142(6), e20181812.
- Noddings, N. (2002). Educating moral people: A caring alternative to character education. *Teachers College Press*.
- Nussbaum, M. C. (2002). For love of country? A new democracy forum on the limits of patriotism. *Beacon Press*.
- Oladipo, S. E. (2009). Moral education of the child: Whose responsibility? *Journal of Social Sciences*, 20(2), 149–156.
- Özdemir, F. (2020). Sosyal medya ve çocukların değer gelişimi. *Eğitim ve Toplum*, 42(1), 55–72.
- Özel, N. (2022). *İlkokul hayat bilgisi ve sosyal bilgiler kitaplarında 10 kök değer bağlamında değerler eğitiminin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Amasya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Amasya.
- Özsoy, S. (2007). Değerlere dayalı bir ortam yaratmak eşittir daha iyi bir dünya yaratmak. *İlköğretmen Dergisi*, 14, 30–34.
- Rokeach, M. (1973). The nature of human values. *Free Press*.

- Ryan, K., & Bohlin, K. E. (1999). Building character in schools: Practical ways to bring moral instruction to life. Jossey-Bass.
- Scholz-Kuhn R, Makarova E, Bardi A and Döring AK (2023) The relationship between young children's personal values and their teacher-rated behaviors in the classroom. *Front. Educ.* 8:1162335. doi: 10.3389/feduc.2023.1162335
- Schwartz, S. H. (2006). Basic human values: An overview. *Revue Française de Sociologie*, 4(2), 249-288.
- Schwartz, S. H. (2012). An overview of the Schwartz theory of basic values. *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1), 11–20.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for Information*, 22(2), 63-75.
- Silverman, D. (2016). Qualitative research. Sage.
- Simon, J., & Burstein, P. (1985). Basic research methods in social sciences. *Random Press*.
- Șițoiu, A., & Pânișoară, G. (2022). Emotional regulation in parental optimism – The influence of parenting style. *Sustainability*, 14(8), 4509. <https://doi.org/10.3390/su14084509>
- T. Çelikkaya ve T. Yılmaz, “Değerler Eğitime İlişkin Öğretmen, Öğrenci Ve Velilerin Karşılıklı Beklentileri”, *Researcher*, c. 5, sy. 2, ss. 395–416, 2017.
- Thaib, M. I. (2023). Parental role models in children's character education in the Society 5.0 era. *British International Research Journal*, 3(3), 1–8. <https://birjournal.com/index.php/bir/article/view/367>
- Thornberg, R., & Oğuz, E. (2013). Teachers' views on values education: A qualitative study in Sweden and Turkey. *International Journal of*
- Türnüklü, A. (2000). Eğitim bilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24, 543-559.
- Ulusoy, K., & Arslan, A. (2016). Değerli bir kavram olarak 'değer ve değerler eğitimi'. Pegem Akademi.
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2015). Değerler eğitimi. Pegem Akademi.
- Wentzel, K. R. (2005). Peer relationships, motivation, and academic performance at school. In A. J. Elliot & C. S. Dweck (Eds.), *Handbook of competence and motivation* (pp. 279–296). *Guilford Publications*.

- Whitbeck, L. B., & Gecas, V. (1988). Value attributions and value transmission between parents and children. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 829-840.
- Winter, P. A., Newton, R. M., & Kirkpatrick, R. L. (1998). The influence of work values on teacher selection decisions: The effects of principal values, teacher values, and principal-teacher value interactions. *Teaching & Teacher Education*, 14, 385–400.
- Yerli, F. S., & Gündüz, G. F., (2022). Türkiye’de Değerler Eğitimi Araştırmalarına Genel Bakış: Metasentez Çalışması. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 7 (1), 1-38.
- Yeşil, R., Aydın, D. (2007). Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem ve Zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (2), 65-84.
- Yiğittir, S. (2010). İlköğretim programında yer alan değerler ve değer eğitimi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 931-942.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (12. baskı). Seçkin.
- Yıldız, M. (2019). *Okul öncesi dönemde çocuğu olan ebeveynler için değerler eğitim yaklaşımlarını değerlendirme ölçeğinin geliştirilmesi ve ebeveynlerin değerler eğitimi yaklaşımlarının belirlenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, A., Demir, S., & Kaya, R. (2018). Okul ve aile ortamında çocukların değer eğitimi. *Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 45–60.
- Yılmaz, K. (2008). The problem of values education in Turkey and solution proposals. *Turkish Studies*, 3(6), 1083–1098.
- Yılmaz, K. (2009). Primary school teachers’ views about values education. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(2), 759-787.
- Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a self-regulated learner: An overview. *Theory into Practice*, 41(2), 64–70.

Ek 1. Etik Kurulu Kararı

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMALARI
ETİK KURULU KARARLARI

KARAR TARİHİ	OTURUM NO	KARAR SAYISI
10.12.2024	20	01-52

Üniversitemiz Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanı Prof. Dr. Nail YILDIRIM Başkanlığında toplandı.

KARAR 20.02- Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün 26.11.2024 tarih ve 501748 sayılı yazısı görüşüldü.

Aşağıda bilgileri yer alan araştırmacıların yapmak istediği uygulamaların ve kullanacağı veri toplama araçlarının etik açıdan uygunluğuna oy birliği ile karar verildi.

ÇALIŞMANIN TÜRÜ	Yüksek Lisans Tezi
BAŞLIK	Değerler Eğitimine İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşleri
TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ/ ÇALIŞMANIN YAZARI	Dr. Öğr. Üyesi Fatma BUDAK Yasemin Gül YEL (Temel Eğitim Anabilim Dalı)
RAPORTÖR GÖRÜŞÜ	OLUMLU

Prof. Dr. Nail YILDIRIM
Etik Kurul Başkanı
(İmza)

Prof. Dr. Mehmet Serkan UMUZDAŞ
Başkan Yardımcısı
(İmza)

Prof. Dr. Emine ÖĞÜK
Üye
(İmza)

Prof. Dr. Mehmet KARGÜN
Üye
(İmza)

Prof. Dr. Muhittin DEMİRAY
Üye
(İmza)

Doç. Dr. Tuğba KILIÇER
Üye
(İmza)

Doç. Dr. Hüseyin Baha ÖZTUNÇ
Üye
(İmza)

Ek 2. Gönüllü Katılım Formu

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu araştırmanın amacı, değerler eğitimine ilişkin öğrenci ve veli görüşlerini belirlemektir.

Araştırmaya katılım ile tamamıyla gönüllülük temelinde olmaktadır.

Görüşme sürecinde, sizden kimliğinizi belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Görüşme sürecinde kimliğiniz ve toplanan veriler tamamen gizli tutulacak, sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecek, elde edilecek bilgiler bilimsel amaçla kullanılacaktır. Görüşmelerdeki sorular, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek soruları içermemektedir. Ancak, görüşme esnasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda kesebilirsiniz. Böyle bir durumda görüşmeyi gerçekleştiren araştırmacıya, devam etmek istemediğinizi söylemeniz yeterli olacaktır. Görüşmeler sonlandığında, bu çalışmayla ilgili sorularınız cevaplanacaktır. Ayrıca çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için **(YASEMİN GÜL YEL, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, adresinden)** ile iletişim kurabilirsiniz.

Çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

“Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Görüşmelerin ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmasına izin veriyorum. Kayıt altına alınan verilerin ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı çalışmalarda kullanılmasını kabul ediyorum”. (Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz).

Katılımcının Adı Soyadı

Telefon

Tarih ----/----/----

İmza

Ek 3. Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma, “Değerler Eğitimine İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşleri” adıyla, 01/03/2025 ile 20/06/2025 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: İlkokul 3 ve 4. sınıflar arasındaki Sınıf öğrencilerinin ve velilerinin değerler eğitimine ilişkin görüşlerini araştırmaktır.

Araştırma Uygulaması: Mülakat sorularından oluşmaktadır.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmamama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Yasemin Gül Yel

İletişim bilgileri : Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Merkez /Tokat

Te l:

Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi

.....

.....’in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*).

.../.../.....

İsim-Soyisim

Veli Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

İmza:

Ek 4. Mülakat Soruları

**DEĞERLER EĞİTİMİNE İLİŞKİN ÖĞRENCİ VE VELİ
GÖRÜŞLERİ**

YASEMİN GÜL YEL

DEĞERLER EĞİTİMİNE İLİŞKİN VELİ GÖRÜŞME FORMU

Bu form ebeveynlerin (velilerin) değer eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemek için hazırlanmıştır. Hazırlanan formdan elde edilen cevaplar bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. Kimliğiniz ve sorulara verdiğiniz cevaplar saklı kalacak 3. Kişiler tarafından paylaşılmayacaktır. Bilgiler gizli kalacaktır.

Yasemin Gül YEL

TOGÜ Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans

Öğrencisi

Demografik

- Yaşınız.....
- Cinsiyetiniz.....
- Eğitim durumunuz.....
- 1. Aşağıdaki değerleri sizin için önemli olandan başlayarak sıralar mısınız?
(Adalet, Dostluk, Dürüstlük, Sabır, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik, Yardımseverlik)
- 2. Çocuklarınıza ilk olarak hangi değeri öğretmenin doğru olduğunu düşünüyorsunuz? Neden bu değer önceliklidir?
- 3. Çocuklarınızın değerleri nasıl öğrendiklerini düşünüyorsunuz? Ailenin değerler eğitimindeki yeri nedir? Sosyal çevrenin yani arkadaşlarının ya da sosyal medyanın değer öğretiminde yeri var mı?
- 4. Çocuklarınızın değerleri öğrenme sürecinde yaşadığınız deneyimlerden bahseder misiniz, yaşadığınız zorluklar ya da kolayca farkındalık kazandığı değerler var mı? Örnekler verebilir misiniz?
- 5. Yukarıda verilen değerlere eklemek istediğiniz değer var mı?

ÖĞRENCİ MÜLAKAT SORULARI DEĞERLER EĞİTİMİNE İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

Bu form öğrencilerin değer eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemek için hazırlanmıştır. Hazırlanan formdan elde edilen cevaplar bilimsel bir araştırmada kullanılacaktır. Kimliğiniz ve sorulara verdiğiniz cevaplar saklı kalacak 3. Kişiler tarafından paylaşılmayacaktır. Bilgiler gizli kalacaktır.

Yasemin Gül YEL

TOGÜ Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans

Öğrencisi

Demografik

• Yaşınız.....

• Cinsiyetiniz.....

• Sınıfınız.....

• 1.Aşağıdaki değerleri sizin için önemli olandan başlayarak sıralar mısınız?
(Adalet, Dostluk, Dürüstlük, Sabır, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik, Yardımseverlik)

• 2. Bu değerleri nasıl ve nereden öğreniyorsun? Değerleri en çok kimden örnek alarak öğrendin? Sosyal medya veya izlediğiniz çizgi filmler değerler hakkında düşünceleriniz etkiliyor mu?

Ek 5. Yazarın Özgeçmişı